

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความหมาย แนวคิด หลักการ และระดับของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.2 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา
- 1.3 การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
- 1.4 การประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก
- 1.6 ขั้นตอนการประเมินคุณภาพภายนอก
- 1.7 เกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษา สำหรับการประเมินภายนอก
- 1.8 กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
สถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546
- 1.9 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.10 การประเมินคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.11 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 1.12 โรงเรียนที่เปิดทำการสอนในช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดที่ยังไม่ขอรับการประเมินภายนอก

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยในประเทศ
- 2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1.1 ความหมาย แนวคิด หลักการ และกรอบของการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

ได้มีผู้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพไว้ดังนี้

สงบ ลักษณ์ะ (2541 : 2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การวางแผนและการปฏิบัติของหน่วยผลิตสิ่งที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้ใช้ผลผลิต

กรมสามัญศึกษา (2542 ข : 14) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

อรุณ จันทวานิช (2542 : 7) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติหรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

อุทุมพร จามรมาน (2543 : 2) กล่าวว่า “การประกันคุณภาพ” หมายถึง การระบุนความชัดเจนในวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษาซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานต่าง ๆ ในกระบวนการจัดการศึกษา ตั้งแต่การวางแผนไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน นั่นคือ ผลผลิตต้องตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ในด้านผู้ปกครองต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานที่กำหนด

ซึ่งรวมทั้งมาตรฐาน ด้านผลผลิต ด้านปัจจัย และด้านกระบวนการ ในด้านผลผลิตสถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานโดยคณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อได้มีการจัดการศึกษาจนผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ก็จะมีการกำหนดมาตรฐานให้สูงขึ้น และดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานด้านผลผลิตจะถูกยกระดับให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงมาตรฐานระดับเขตพื้นที่การศึกษา และมาตรฐานชาติ นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา กล่าวคือ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรม (สมศักดิ์ สินธุระเวชย์. 2542 : 153)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ได้เสนอแนะแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การพัฒนาคุณภาพศึกษามีแนวทางการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

1.1.3 หลักการของประกันคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2542 ข : 3) ได้กล่าวถึงหลักการและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. การสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในด้านการศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสถานศึกษาของทุกฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ
3. ความร่วมมือทางวิชาการองค์กรบุคลากรในพื้นที่
4. การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับ ทุกขั้นตอน
5. การดำเนินงานสามารถติดตามตรวจสอบได้

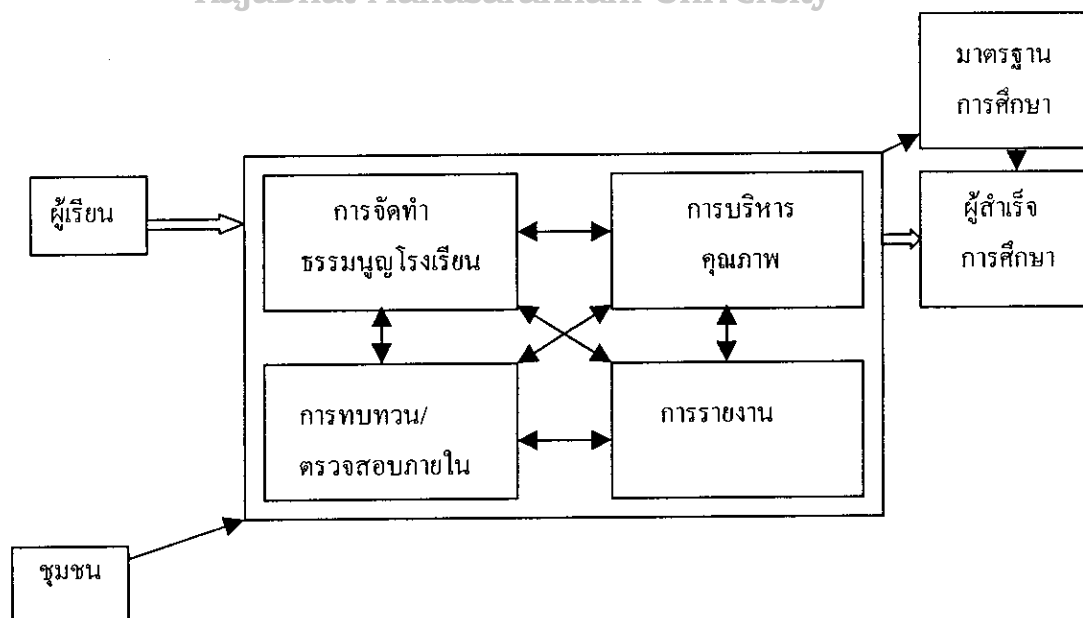
6. การรายงานสู่สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้อง

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การสร้างความมั่นใจ ความเชื่อถือในผลการจัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบ จนนำไปสู่ความพึงพอใจผลของการจัดการศึกษา

1.1.4 ระดับของประกันคุณภาพการศึกษา

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2542 : 154 - 155) กล่าวว่า แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำแนกได้เป็น 2 ระดับ คือ

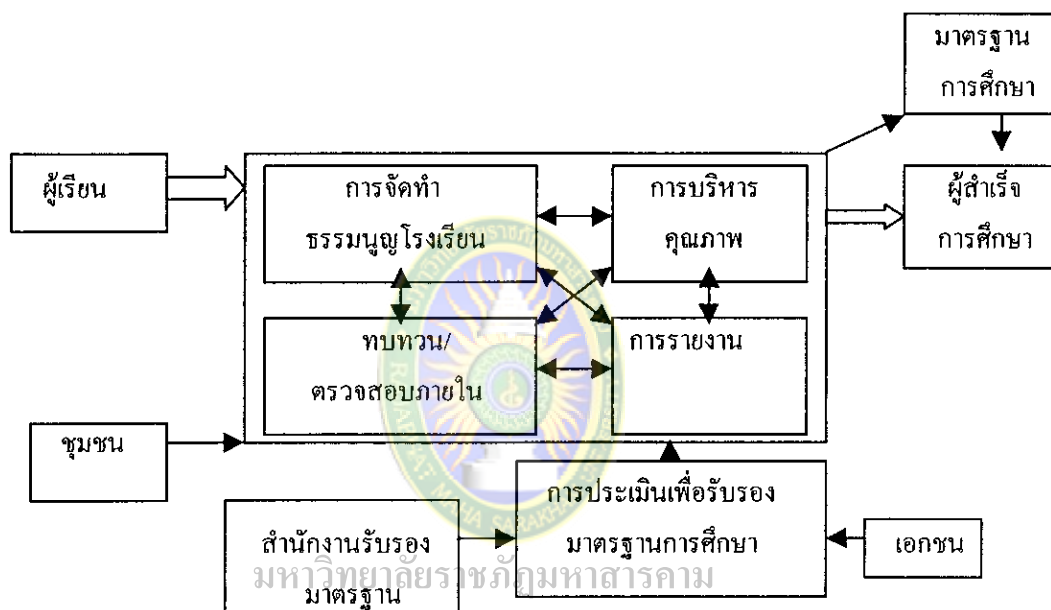
1. ระดับ Accountability หมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจ พึงพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็นลูกค้าว่า ผู้จบการศึกษาคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ในระดับนี้ ผู้ปกครองและชุมชนจะเป็นผู้ยอมรับในคุณภาพที่จบการศึกษา โดยผู้ปกครองและชุมชน เข้ามาเกี่ยวข้องในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (ธรรมนูญโรงเรียน) ร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกระบวนการจัดการของสถานศึกษาระดับที่ 1 (Accountability)

ที่มา : สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2542 : 154)

2. ระดับ Accreditation หมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจพึงพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ซึ่งเป็นลูกค้าของผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรองมาตรฐานการศึกษา ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ระดับที่ 2 (Accreditation)
ที่มา : สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชชัย (2542 : 155)

นอกจากนี้ อุทุมพร จามรมาน (2543 : 4) ยังได้กล่าวถึงระดับการประกันคุณภาพ การศึกษาว่าแยกได้ 2 อย่าง คือ

1. การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นการควบคุมและตรวจสอบโดยตัวเอง เพื่อให้รู้จุดบกพร่อง เพื่อการแก้ไขปรับปรุงกับเสริมจุดแข็งให้แข็งยิ่งขึ้น
2. การประกันคุณภาพการศึกษาโดยภายนอก เป็นการตรวจสอบจากกลุ่มผู้มีความรู้ ความสามารถ การตรวจสอบจากภายนอกมักจะใช้การเยี่ยมชมเพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจ ตามเกณฑ์ ภายนอกที่กำหนด

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ และองค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษาพอจะสรุปแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบคุณภาพ 3) การประเมินคุณภาพ การดำเนินการทั้ง 3 ประการนี้เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน กระบวนการแทรกแซงคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรมการควบคุมคุณภาพการศึกษาและในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

1.2 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2542 ก : 3 – 5) ได้ใช้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อเป็นหลักประกันว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด กรมสามัญศึกษา มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของคนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมปัจจุบัน อนาคตและเชื่อถือได้ กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดขึ้น โดยเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริงได้ ซึ่งในการเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย และมาตรการ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาและได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากองค์กรการประกันคุณภาพการศึกษา
2. เพื่อให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม เกิดความเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคม
3. เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

เป้าหมาย

1. ในปี 2542 สถานศึกษาทุกแห่งมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ภายในปี 2543 สถานศึกษาที่ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาผ่านการประเมินผลหรือตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภายใน
3. ภายในปี 2545 สถานศึกษาที่ดำเนินการจัดประกันคุณภาพการศึกษาผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30
4. ภายในปี 2548 สถานศึกษาที่ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาผ่านการประเมินและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60
5. ภายในปี 2550 สถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกแห่งผ่านการประเมินและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

นโยบาย

1. เร่งรัดพัฒนาให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกัน โดยมุ่งเน้นให้มีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ ตลอดจนการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา
2. ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไว้ โดยมีกลไกการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบทบทวน และปรับปรุงคุณภาพภายในที่เหมาะสม
3. สนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการประกันคุณภาพการศึกษา และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สังคมได้ทราบ
4. ส่งเสริมให้มีการนิเทศ กำกับติดตาม ช่วยเหลือ สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษา และสนับสนุนให้สถานศึกษาได้รับการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

มาตรการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. จัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา
2. จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษา ทั้งด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต
3. พัฒนาคู่มือผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
4. จัดหาและพัฒนาสื่อ เอกสาร คู่มือการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ การบริหารจัดการ และแนวดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
5. ให้สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา มีข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
6. ประชาสัมพันธ์สร้างความร่วมมือให้ชุมชนได้เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
7. พัฒนาระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยเหลือและสร้างขวัญกำลังใจ ให้สถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

8. ประสานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการประเมินสถานศึกษาที่ได้ผ่านการตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภายในแล้ว เพื่อขอรับรองผลการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก

9. จัดทำรายงานความก้าวหน้าการประกันคุณภาพการศึกษา เสนอต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

10. จัดให้มีมาตรฐานในการรักษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาแล้ว โดยให้มีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาปีละ 1 ครั้ง เพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอกอย่างน้อย 5 ปี ต่อครั้ง

11. จัดให้การประเมินผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา และนำผลมาปรับปรุงแก้ไข

แนวความคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2542 ก : 5 – 6) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาที่ช่วยสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่า ผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีแนวความคิดหลักดังนี้

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (Child-Centered Development) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวงและยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงต้องช่วยกระตุ้น เอื้ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาจนเต็มศักยภาพและมีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขและร่วมมือพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

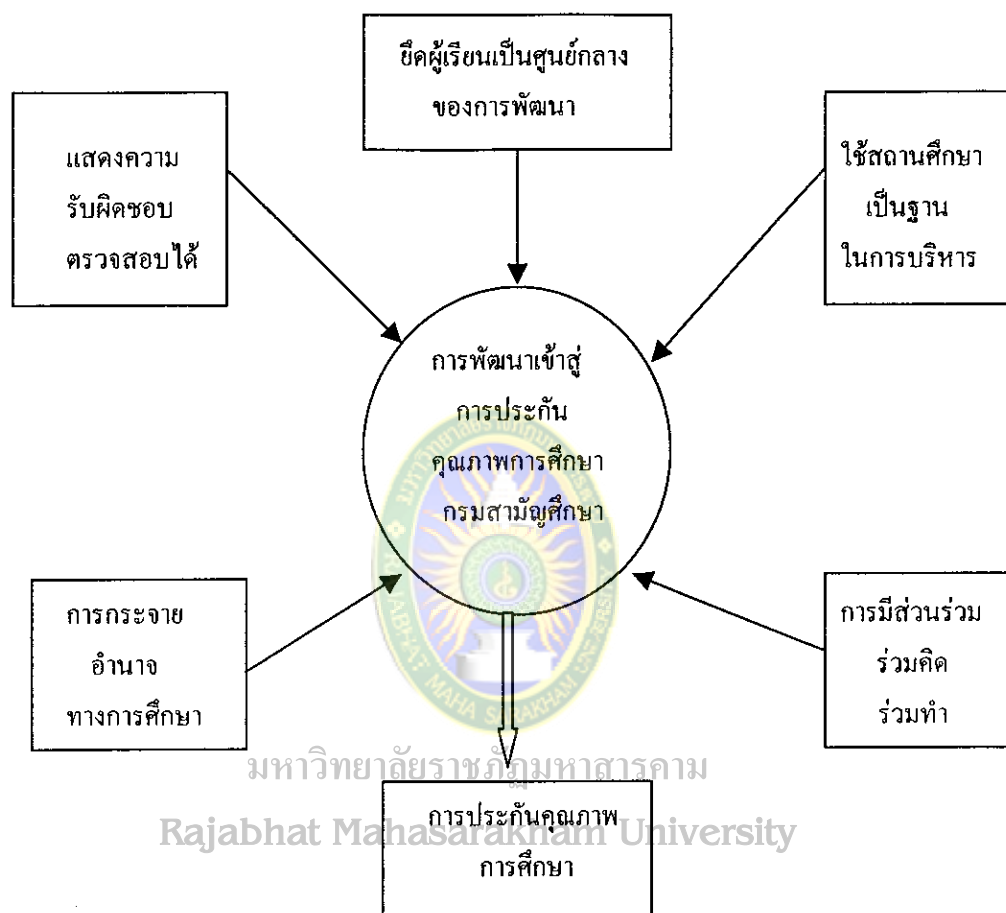
2. การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School – Base Management : SBM) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเองซึ่งมีความเชื่อว่า สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิตคือผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ จึงเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้และเป็นการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ให้สถานศึกษา ชุมชน และสังคมร่วมมือกันจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (Participation & Collaboration) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้การศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคนทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและสังคมโดยรวม การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน (All for Education) โดยแนวความคิดนี้เชื่อว่าการให้ทุกคนทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมคิดและร่วมดำเนินการในการจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาจะทำให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของให้การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมได้

4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Decentralization of Education) เป็นแนวความคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม แนวความคิดนี้เชื่อว่าการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษามากขึ้นนี้ จะทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษา ให้ตอบสนองตามความต้องการของเขาและมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมในที่สุด

5. การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา (Authorities) ต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งสามารถให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและหน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง

จากสาระสำคัญข้างต้นสรุปได้ว่า แนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Child-Centered Development) การเรียนรู้และแสวงหาผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School-Based Management : SBM) เป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิต คือ ผู้เรียนให้มีคุณภาพ การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมและร่วมคิดร่วมทำ รับผิดชอบในการจัดการศึกษา และเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษา ตลอดจนเพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา จากแนวความคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา ดังกล่าวสรุปได้ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงแนวความคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา
ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2542 ก : 7)

โครงสร้างการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันคือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา (กรมสามัญศึกษา. 2542 ก : 8 - 9) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (Educational Standards) เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาทั้งด้านผลผลิต ปัจจัย และกระบวนการ ซึ่งจะได้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้

- 1.2.1 การพัฒนาครูเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.2 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.3 การพัฒนาศึกษานิเทศก์เข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.4 การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.5 การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ
- 1.2.6 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
- 1.2.7 การสนับสนุนปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and Intervention) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ (Information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ขั้นตอนคือ

2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (School Self Evaluation)

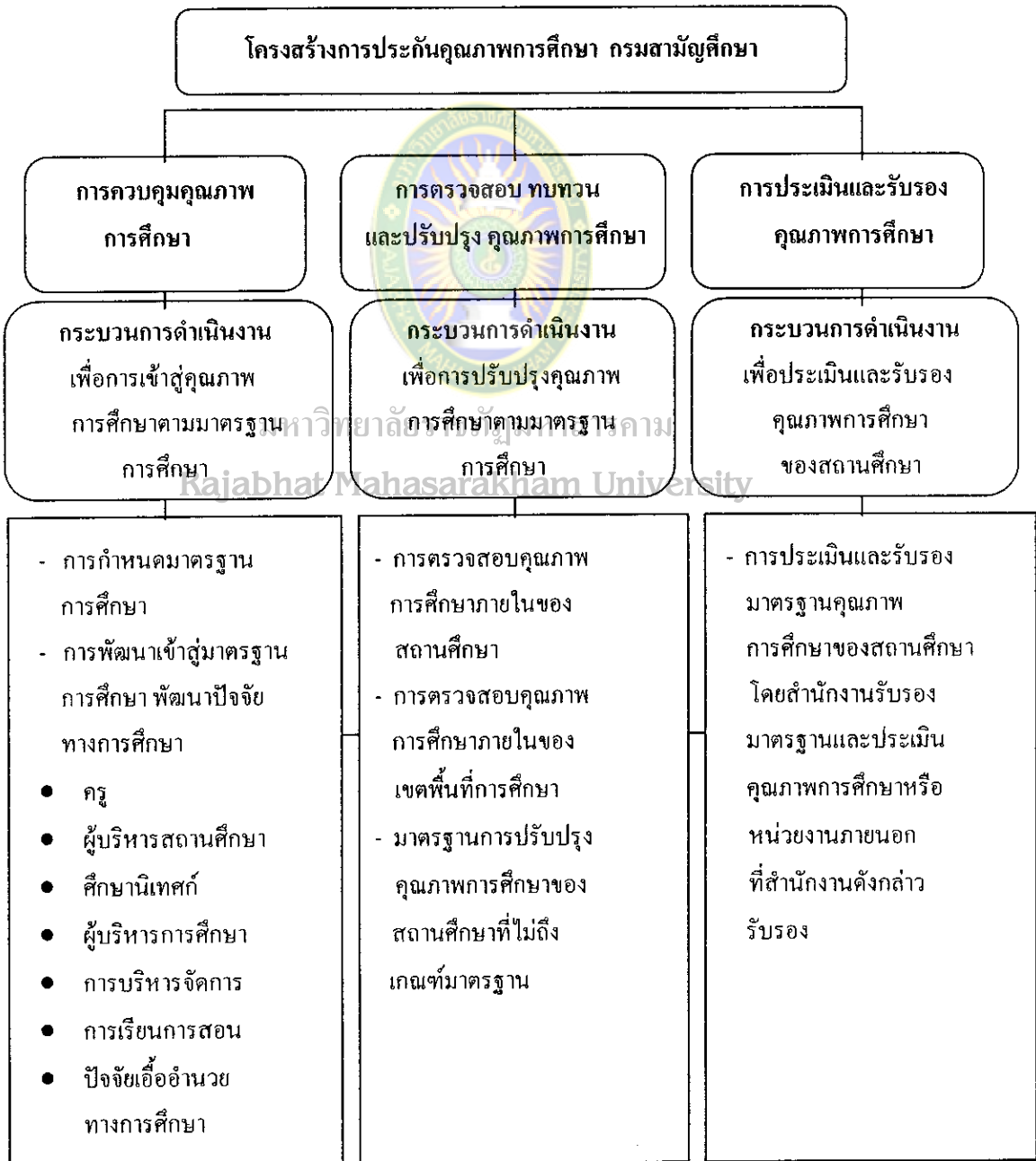
2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.3 การกำหนดมาตรฐานการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อใช้มาตรการต่าง ๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quality Accreditation) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและ

ประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองสำหรับสถานศึกษา ที่ผ่านการประเมินจะได้ใบรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตาม มาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

จากองค์ประกอบหลักของการประกันคุณภาพศึกษาดังกล่าว แสดงโครงสร้างของ การประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา ได้ผังแผนภาพที่ 4 ดังนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงโครงสร้างการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา

ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2542 ก : 10)

1.3 การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.3.1 แนวทางการดำเนินการพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

บทบาทของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการโดยประชาชนมีส่วนร่วมพัฒนาและโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามภาระงานต่อไป (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2542 : 155 - 156)

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) ดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 การกำหนดมาตรฐาน

1.1.1 จัดทำมาตรฐานการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นจากมาตรฐานกลาง โดยคณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และประชาชน

1.1.2 จัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตของโรงเรียน

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

1.2.1 การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนากระตุ้นใจให้ผู้ร่วมงานรู้จักและรักษาการเรียนรู้อยู่เสมอ เน้นให้บุคลากรในองค์กรมีความคิดริเริ่มเพื่อการสร้างสรรค์ปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น

1.2.2 มีการสร้างจิตสำนึกของผู้ร่วมงาน ให้เห็นว่าการปรับปรุงคุณภาพจะต้องปรับปรุงตลอดเวลาและเป็นหน้าที่ของทุกคน

1.2.3 เป็นสมาชิกชมรมทางวิชาการจังหวัดและเป็นเครือข่ายศูนย์วิทยบริการ

1.2.4 จัดทำธรรมนูญโรงเรียน

1.2.5 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและสื่อการเรียนการสอน

1.2.6 บริการให้มีคุณภาพ (Quality Manangement) มุ่งเน้นผลผลิต (นักเรียน) ที่ต้องสนองความต้องการของลูกค้า ดังนี้

1.2.6.1 ควบคุมคุณภาพ และประเมินตนเองในทุก ๆ กิจกรรมของกระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วงจรควบคุมคุณภาพ (Quality Control Circle) PDCA ของเดมมิ่ง

1.2.6.2 มีการทำงานมาตรฐาน โดยควบคุมกระบวนการตามเอกสารคู่มือ 3 ระดับ ที่จัดทำขึ้นดังนี้ คือ คู่มือนโยบาย คู่มือขั้นตอนการทำงาน / แนวปฏิบัติ / วิธีการ และคู่มือการทำงาน / แผนการสอน

1.2.6.3 ต้องให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม (Total Participation) เพื่อให้พลังที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดของทุกคนในองค์กรร่วมพลังกันพัฒนาให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าและความต้องการที่เปลี่ยนแปลง

1.2.6.4 มีการทำงานเป็นคณะในทุกระดับ เน้นให้ทุกคนมีอำนาจตัดสินใจซึ่งจะส่งผลให้ปรับปรุงและสร้างขวัญกำลังใจและเจตคติที่ดี

1.2.7 พัฒนาระบบสารสนเทศของโรงเรียน

1.2.8 ระดมความร่วมมือจากชุมชนและเอกชน

2. การตรวจสอบคุณภาพ หรือการทบทวนคุณภาพภายใน (Internal Audit or Internal School Review)

2.1 โรงเรียนทบทวนคุณภาพภายในด้านคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพการสอนทุกปี

2.2 นำผลการทบทวนมาดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดให้มีการประเมินความก้าวหน้า และเมื่อสิ้นสุดโครงการสถานศึกษาในทุก ๆ แผนงาน แล้วนำผลมาพัฒนาปรับปรุง กรมวิชาการ (2542 ก : 17) ได้กล่าวถึงข้อกำหนดในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เป็นข้อตกลงที่กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงเวลาที่กำหนด โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเป็นพื้นฐานในการพัฒนา

2. การบริหารจัดการคุณภาพ เป็นการนำทรัพยากรและวิธีต่าง ๆ มาดำเนินการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีระบบคุณภาพ มีมาตรฐานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในธรรมนูญโรงเรียน โดยเน้นด้านการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และด้านการบริหารจัดการ

3. การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงาน การประเมินสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาตามแผนพัฒนาคุณภาพที่กำหนดในธรรมนูญสถานศึกษาทุกปี เพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การรายงานคุณภาพการศึกษา เป็นการสื่อสารให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ในธรรมนูญสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

กรมสามัญศึกษา (2542 ข : 24 - 25) ได้กล่าวถึง แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา ไว้ว่ามี 6 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาและการเตรียมการ ได้แก่
 - 1.1 การตั้งคณะกรรมการ ศึกษาและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.2 การให้การศึกษแก่ครูและบุคลากร
 - 1.3 การตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
2. การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่
 - 2.1 การจัดทำมาตรฐานการศึกษา
 - 2.2 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาและการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.3 การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา
 - 2.4 การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
 - 2.5 การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
3. การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ ได้แก่
 - 3.1 การทบทวนแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.2 การพัฒนาบุคลากร
 - 3.3 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
 - 3.4 การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล
4. การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่
 - 4.1 การเตรียมการ
 - 4.2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
 - 4.3 การสรุปผล
 - 4.4 การรายงาน
5. การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา ได้แก่
 - 5.1 การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
 - 5.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
6. การเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ได้แก่
 - 6.1 การประสานงานกับองค์กรประเมินภายนอก
 - 6.2 การสร้างความเข้าใจให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

6.3 การเตรียมการด้านบุคลากร

6.4 การเตรียมการด้านเอกสาร รายงาน สื่อ อุปกรณ์

1.3.2 สภาพความสำเร็จของโรงเรียนที่มีการประกันคุณภาพการศึกษา

วารินทร์ สีนสูงสุด (2542 : 158) ได้กล่าวถึง ผลที่โรงเรียนจะได้รับจากการประกันคุณภาพการศึกษา ว่ามีดังนี้

1. ได้รับความนิยมนิยมและศรัทธา
2. มีความคล่องตัวในการบริหาร
3. มีการพัฒนาและประเมินตนเอง
4. มีการยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากล
5. เป็นแบบอย่างให้แก่ภาครัฐ
6. นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพมากยิ่งขึ้น
7. กระบวนการรับรองมาตรฐานคุณภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สงบ ลักษณะ (2541 : 3 - 4) ได้เปรียบเทียบผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพกับโรงเรียนที่ไม่มีระบบการประกันคุณภาพว่ามีความแตกต่างกันดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างระหว่างโรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพกับโรงเรียนที่ไม่มีระบบการประกันคุณภาพ

โรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพ	โรงเรียนที่ไม่มีระบบการประกันคุณภาพ
1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกด้านสูง ได้มาตรฐานสม่ำเสมอ	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่แน่นอน สูงต่ำ ผันแปรตามปัจจัยต่าง ๆ
2. นักเรียนทุกคนได้มาตรฐาน – สม่ำเสมอ	2. นักเรียนบางคนได้มาตรฐาน ในบางด้าน ผันแปรไม่แน่นอน
3. นักเรียนและผู้ปกครองรู้ล่วงหน้าว่าจะได้รับผลอะไรจากการเรียนในสถานศึกษาและเป็นผลที่ตรงกับความต้องการ	3. ไม่รู้ล่วงหน้าชัดเจน แต่คาดการณ์ได้จากลักษณะของโรงเรียน และจากศิษย์เก่าที่ไปศึกษาต่อหรือทำงาน
4. ผู้ปกครอง ชุมชน ครู หน่วยจัดการศึกษาในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดมาตรฐานคุณภาพที่ผสมกลมกลืนระหว่างมาตรฐานสากล มาตรฐานชาติ และมาตรฐานท้องถิ่น	4. ครูสอนตามหนังสือมากกว่าการคิดถึงมาตรฐานคุณภาพ

โรงเรียนที่มีระบบการประกันคุณภาพ	โรงเรียนที่ไม่มีระบบการประกันคุณภาพ
<p>5. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำการจัดการเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา โดยผนึกกำลังกับครู คณะกรรมการ โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน วางแผนการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บังเกิดผลที่นักเรียนตามมาตรฐาน มีการตรวจสอบยอมรับในแผนดำเนินงานของ โรงเรียน</p>	<p>5. ส่วนใหญ่เป็นความสามารถเฉพาะตัวของผู้บริหาร และครูบางคนที่จะจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพบ้าง มักไม่สามารถแสดงแผนการบริหารจัดการและแผนการจัดการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐานครบถ้วนทั่วถึง ชุมชนไม่มีส่วนร่วมทั้งการวางแผนและการตรวจสอบเห็นชอบกับแผน</p>
<p>6. ครูได้รับการพัฒนาและจูงใจให้วางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเน้นกระบวนการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุมาตรฐานคุณภาพการเรียนรู้ อย่างครบถ้วน ให้ผู้เรียนทุกคนเรียนเต็มศักยภาพ ผู้บริหารและคณะกรรมการโรงเรียนติดตามตรวจสอบการเรียนการสอน และช่วยให้มีคุณภาพอย่างเป็นระบบ</p>	<p>6. ผู้บริหารและครูไม่สนใจการวางแผนการสอน มักสอน โดยยึดเนื้อหาและหนังสือเรียนครูเป็นศูนย์กลาง ครูบางส่วนมีความสามารถเฉพาะตัว ช่วยให้ผู้เรียนที่มีความพร้อมมากให้บรรลุมาตรฐานคุณภาพ การกำกับติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจน ผู้เรียนแต่ละบุคคลไม่ได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้เต็มศักยภาพ ไม่มั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนจะบรรลุมาตรฐานคุณภาพ</p>
<p>7. มีระบบการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง มุ่งตรงต่อการบรรลุมาตรฐานคุณภาพและบันทึกผลเพิ่มผลงานที่ผู้บริหารและครูตรวจสอบผลการเรียนและบันทึกผล นำผลมาใช้ในการพัฒนาและรายงานสู่ชุมชนสม่ำเสมอว่าจัดการเรียนการสอน ทำให้บังเกิดผลตามเป้าหมายคุณภาพการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าได้ดีเพียงใด</p>	<p>7. มีการวัดผลประเมินผลตามระเบียบ ไม่ได้มุ่งตรงต่อมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้ ไม่มีการเอาใจใส่กำกับพิจารณาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน มักปล่อยปละละเลยในคุณภาพการเรียนการสอนเมื่อประเมินผลปลายภาคเรียนจึงไม่เห็นผลสำเร็จในคุณภาพการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่ต้องการให้ได้ทั่วถึงผู้เรียนทุกคน</p>
<p>8. มีระบบการตรวจสอบจากภายนอก เช่น คณะกรรมการโรงเรียน หรือหน่วยงานในอำเภอ จังหวัด เพื่อกำกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติของครูและผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ใช้เป็นฐานของการพัฒนาและให้รางวัลหรือโทษ</p>	<p>8. ไม่มีระบบตรวจสอบอย่างมีระเบียบระบบจากภายนอกโรงเรียน จึงปล่อยปละละเลยให้จัดการศึกษาอย่างไม่มีคุณภาพก็ได้</p>

กรมวิชาการ (2542 ค : 29) ได้กล่าวถึงสภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่มีการประกันคุณภาพว่า

1. ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม
2. สถานศึกษามีการบริหารจัดการศึกษาที่เป็นระบบคุณภาพมีมาตรฐานการดำเนินงาน มีการติดตาม กำกับงาน และทำงานร่วมกัน
3. ชุมชน มีความมั่นใจในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เข้าร่วมจัดการศึกษาและ ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษา
4. สถานศึกษา หน่วยงาน สถานประกอบการ ที่รับผู้จบการศึกษาไปศึกษาต่อหรือทำงาน มีความพึงพอใจและมั่นใจในคุณภาพของผู้จบการศึกษา

1.4. การประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4.1 ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3) กล่าวว่า “การประเมินคุณภาพภายนอก” คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

1.4.2 หลักการของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 3 - 4) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

1. เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสินใจ การจับผิด หรือการให้โทษ - โทษ
2. ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (accountability)
3. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการศึกษาระดับชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบายแต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติที่สถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน

4. มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับและควบคุม

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.4.3 วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 4) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ว่า

1. เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของสถานศึกษา เงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา
3. เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด
4. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง
5. เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

1.4.4 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 4 - 5) ได้กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายนอก มีความสำคัญและมีความหมายต่อสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ สาธารณชน ดังต่อไปนี้

1. เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพอย่างต่อเนื่อง
2. เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
3. สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่นมีข้อมูลที่จะ

ช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 55 - 58) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก ว่า

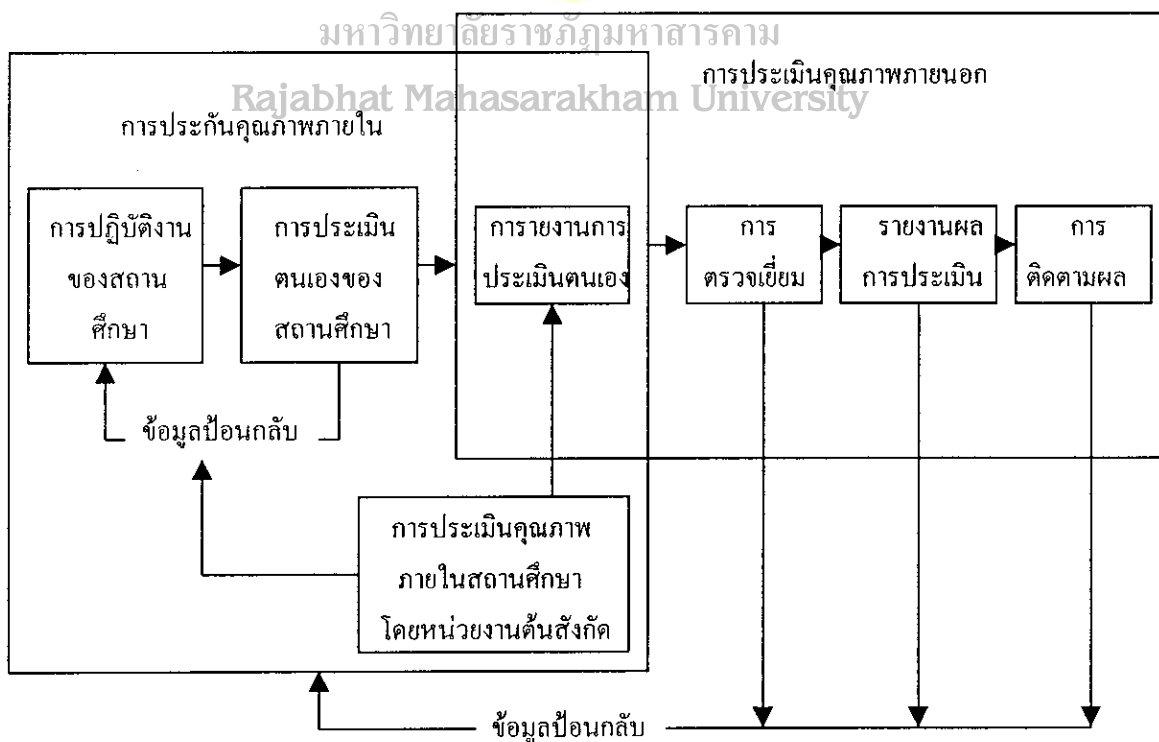
การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษา ตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ โดยเน้นการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการบริหารจัดการรวมทั้งการทำงานที่เน้นคุณภาพ เป็นการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นระบบครบวงจร (PDCA) โดยสถานศึกษาจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานแล้วรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบทุกปี และได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อชี้จุดเด่นจุดที่ควรพัฒนา ให้สถานศึกษาได้พัฒนาคุณภาพต่อไป

การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) มีแนวคิดบนพื้นฐานของการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้มีเอกภาพเชิงนโยบายรวมทั้งผลักดันให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพดียิ่งขึ้นตามความต้องการของผู้เรียนและผู้รับบริการ ซึ่งหลากหลายตามวัตถุประสงค์และบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ โดยใช้การรายงานตามความจริงให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้รับทราบ

กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกจะดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้เป็นมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก โดยมาตรฐานที่ใช้ในการประเมินภายนอกกรอบแรกมี 14 มาตรฐาน ซึ่งเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน มาตรฐานเกี่ยวกับการสอนของครู และมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหาร

การประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก เชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษา โดยสถานศึกษาจะใช้มาตรฐานการศึกษาใดก็ได้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา แต่ควรมีส่วนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินภายนอก ซึ่งพัฒนาตามจุดมุ่งหมายหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติรวมอยู่ด้วย การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา จะต้องส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้ศึกษาอย่างละเอียดก่อนการตรวจสอบเยี่ยมสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน และเป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานแก่สถานศึกษา และทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพภายในการจัดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพภายนอกจึงมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน ดังแผนภาพนี้

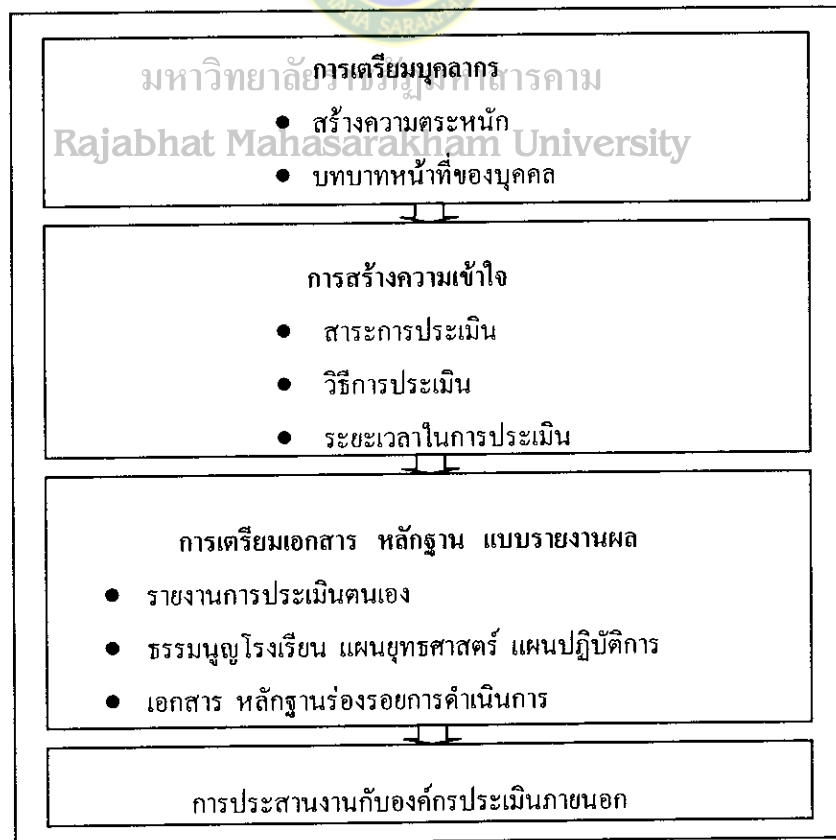

แผนภาพที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 57)

จากแผนภาพ แสดงให้เห็นว่าเมื่อสถานศึกษามีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำทุกปี (Self-Assessment Report หรือเรียกย่อ ๆ ว่า SAR) รายงานดังกล่าวจะเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอกตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พีระ รัตนวิจิตรและคณะ (2544 : 8) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินการประเมินภายนอก ว่า ผู้ประเมินคือสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ซึ่งการประเมินภายนอกนั้นสถานศึกษาทุกแห่งต้องรับการประเมินภายนอกครั้งแรกภายในหกปีนับตั้งแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใช้บังคับ และต้องรับการประเมินภายนอกหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินภายนอกครั้งสุดท้าย ในการสร้างสภาพพร้อมที่จะรับการประเมิน สถานศึกษาจะต้องมีการเตรียมการเพื่อรองรับการประเมิน ดังแผนภาพนี้

แผนภาพที่ 6 แสดงการเตรียมตัวของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินจากองค์กรภายนอก
ที่มา : พีระ รัตนวิจิตรและคณะ (2544 : 8)

รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาจะช่วยให้คณะผู้ประเมินภายนอกสามารถวางแผนเพื่อรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลและประเมินคุณภาพของสถานศึกษาได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว การประเมินตนเองจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินตนเอง มิได้มีความหมายเฉพาะการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นผลจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการทุกด้าน ตามสภาพที่เป็นอยู่จริงของสถานศึกษา

ดังนั้นการประเมินตนเองจึงเน้นการประเมินตามสภาพเป็นจริงของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นสภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการบริการต่าง ๆ อย่างไรก็ตามถึงแม้เกณฑ์การประเมินตนเองจะครอบคลุมการบริหารงานของสถานศึกษาทุกด้าน แต่เนื่องจากการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินโดยมีความต่อเนื่องมาจากการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาเอง จึงเป็นงานที่ขึ้นชั้นผลของการประเมินภายในที่ทำโดยสถานศึกษาเองว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด

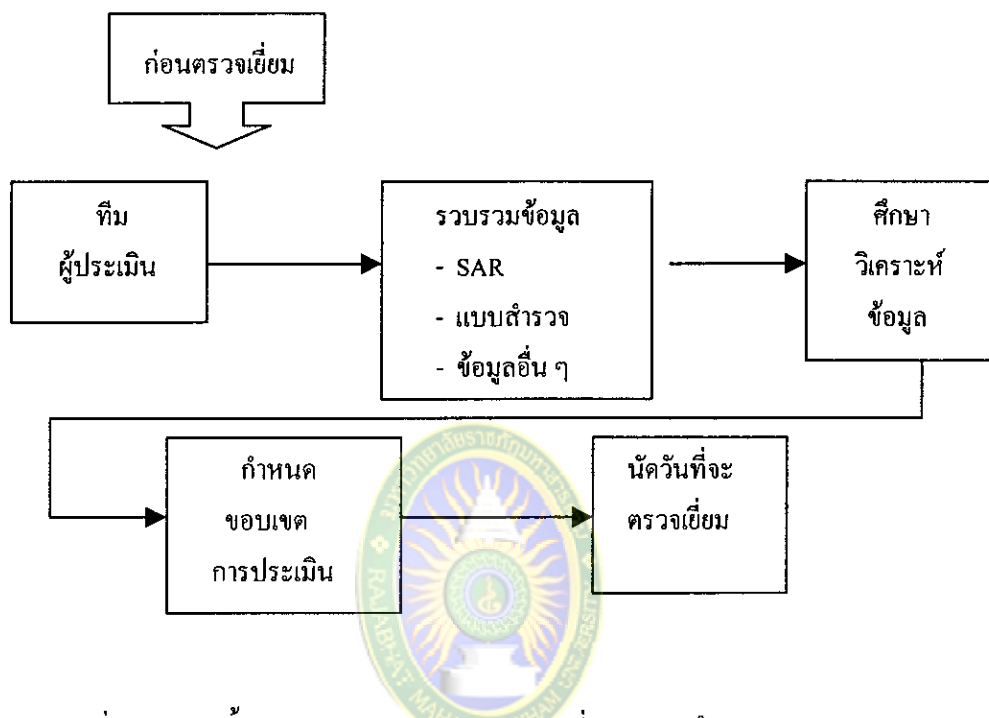
1.6 ขั้นตอนการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 19 – 33) กล่าวถึงกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ก่อนการตรวจเยี่ยม
2. ระหว่างการตรวจเยี่ยม
3. หลังการตรวจเยี่ยม

1.6.1 ก่อนการตรวจเยี่ยม

กิจกรรมในขั้นตอนนี้ก่อนการตรวจเยี่ยม เป็นกิจกรรมที่คณะผู้ประเมินภายนอกต้องดำเนินการเมื่อได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้ประเมินสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยต้องมีการประสานงานกับสถานศึกษา การวางแผนการตรวจเยี่ยม/แผนการประเมิน เตรียมความพร้อมก่อนการไปตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลักที่จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 7 แสดงขั้นตอนกิจกรรมก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

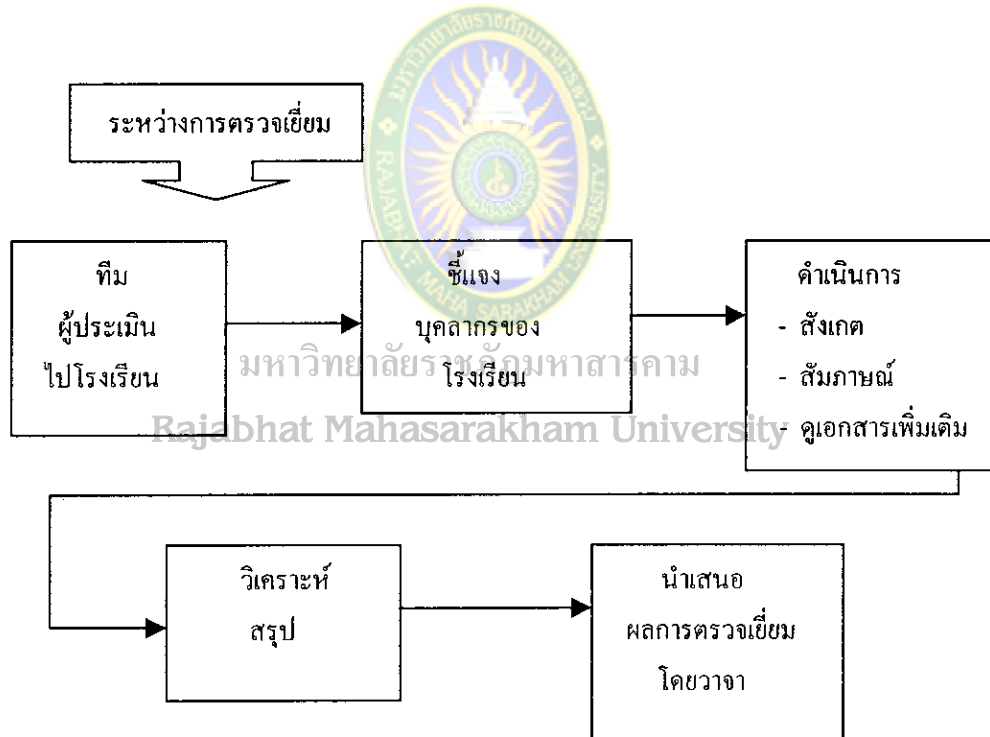
ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 20)

ตารางที่ 2 แสดงกิจกรรมก่อนการตรวจเยี่ยม

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. ศึกษา วิเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	คณะผู้ประเมินภายนอก
2. กำหนดประเด็นและรายงานข้อมูลที่จะต้องตรวจสอบ รวบรวม และวิเคราะห์ระหว่างการตรวจเยี่ยม	คณะผู้ประเมินภายนอก
3. วางแผนการตรวจเยี่ยมและแผนการประเมิน กำหนดตารางตรวจเยี่ยม และกำหนดการระดมความคิดเห็นของผู้ประเมินภายนอกแต่ละคน	คณะผู้ประเมินภายนอก
4. นัดวันที่จะไปตรวจเยี่ยมและแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษา	ผู้ประสานงานของคณะผู้ประเมินภายนอก

1.6.2 ระหว่างการตรวจเยี่ยม

ในระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ซึ่งกำหนดเวลาประมาณ 3 วัน คณะผู้ประเมินภายนอก มีภารกิจในการพิจารณาทบทวนข้อมูลในรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาว่า ตรงกับสภาพความเป็นจริงเพียงใด เพื่อยืนยันผลตามรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ยังไม่มีหลักฐานข้อมูลหรือยังไม่ชัดเจนพอวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลคุณภาพการศึกษาแต่ละมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอกตามเกณฑ์ที่กำหนดและสรุปจุดเด่นจุดที่ควรพัฒนาพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 8 แสดงขั้นตอนกิจกรรมระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

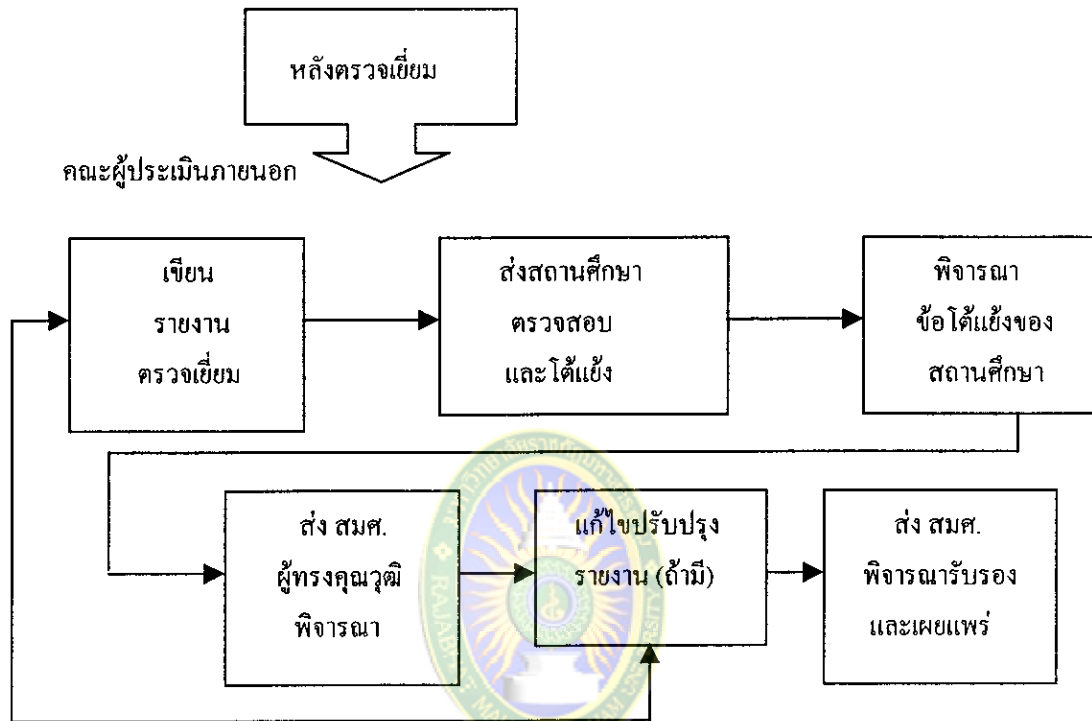
ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 24)

ตารางที่ 3 แสดงกิจกรรมระหว่างการตรวจเยี่ยม

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. ชี้แจงกับบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจ สร้างความ คำนึง และเตรียมความพร้อมในการประเมินคุณภาพภายนอก 2. รวบรวมข้อมูลหลักฐานตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมิน คุณภาพภายนอก ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น - สังเกตกระบวนการปฏิบัติงาน กิจกรรมการเรียนการสอนในและ นอกห้องเรียน - สัมภาษณ์ พูดคุยกับนักเรียน ครู ผู้ปกครอง บุคลากร อื่น ๆ ผู้แทนชุมชน ศิษย์เก่า กรรมการสถานศึกษา และอื่น ๆ - ตรวจสอบกิจกรรม หลักฐาน ข้อมูลทุกด้านตามมาตรฐาน การศึกษา	ผู้ประสานงานของ คณะผู้ประเมินภายนอก คณะผู้ประเมินภายนอก
3. วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผล และสรุปข้อค้นพบ 4. นำเสนอผลการประเมินโดยวาจาและอภิปรายร่วมกับคณะผู้บริหาร สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง	คณะผู้ประเมินภายนอก คณะผู้ประเมินภายนอก

1.6.3 หลังการตรวจเยี่ยม

เมื่อเสร็จภารกิจในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาแล้ว คณะผู้ประเมินภายนอกจะต้อง
 ร่วมกันจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบ
 และทักท้วง หลังจากนั้นนำเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
 ขั้นตอนของกิจกรรมดังนี้

แผนภาพที่ 9 แสดงขั้นตอนกิจกรรมหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

ที่มา: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 30)

ตารางที่ 4 แสดงกิจกรรมหลังการตรวจเยี่ยม

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา	คณะผู้ประเมินภายนอก
2. ส่งรายงานฯ ให้สถานศึกษาตรวจสอบและได้แย้ง	ผู้ประสานงานของ คณะผู้ประเมินภายนอก
3. พิจารณาข้อโต้แย้งของโรงเรียน	คณะผู้ประเมินภายนอก
4. ส่งรายงานฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณา และปรับแก้	ผู้ประสานงานของ คณะผู้ประเมินภายนอก
5. ส่งรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาให้ สมศ.	ผู้ประสานงานของ คณะผู้ประเมินภายนอก
6. เผยแพร่รายงาน	สมศ.

1.7 เกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษา สำหรับการประเมินภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546 : 59 - 73) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษาสำหรับการประเมินภายนอก ไว้ดังนี้

1.7.1 หลักการของการประเมิน

การพัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษาสำหรับการประเมินภายนอกมีหลักการดังต่อไปนี้

1) ในรอบแรกของการประเมินภายนอก (พ.ศ. 2544 – 2548) เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินภายนอกจะมีเพียงชุดเดียวสำหรับการประเมินสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่ง ทุกสังกัด ทุกขนาด และทุกเขตพื้นที่

2) การนำไปประเมินสถานศึกษาในรอบแรกจะเป็นการยืนยันสภาพการดำเนินงานตามข้อมูลหรือร่องรอยหลักฐานที่สถานศึกษาจัดเก็บด้วยวิธีการที่สถานศึกษากำหนดขึ้น และร่องรอยหรือข้อมูลที่ผู้ประเมินภายนอกเก็บเพิ่มเติม โดยจะไม่มี การตัดสินคุณภาพของสถานศึกษาในลักษณะสรุปรวมว่าผ่านหรือไม่ผ่าน รับรองหรือไม่รับรอง แต่จะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษาตามมาตรฐานแต่ละตัว โดยหลักการนี้ การประเมินสถานศึกษาจึงมิได้เน้นการเปรียบเทียบหรือแข่งขันกันระหว่างสถานศึกษา แต่เป็นการเปรียบเทียบการดำเนินงานระหว่างมาตรฐานการศึกษาตนเองภายในสถานศึกษานั้น ๆ ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไขที่จุดควรพัฒนา และเสริมจุดเด่นของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

3) การประเมินภายนอกจะเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตรมิใช่การจับผิดการดำเนินงานของหน่วยงานหรือผู้บริหาร ผลการประเมินภายนอกจะไปใช้เป็นสารสนเทศประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมหรือสนับสนุน การดำเนินงานของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานทั่วกัน มิได้มีเป้าหมายหลักเพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาให้โทษแก่ผู้เกี่ยวข้อง

1.7.2 คุณสมบัติของเกณฑ์การประเมิน

เพื่อให้การประเมินคุณภาพสถานศึกษามีมาตรฐานเดียวกัน การพัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษาสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกที่นำมาเสนอในเอกสารฉบับนี้ จึงพยายามจัดทำขึ้นเพื่อให้คุณสมบัติดังนี้

1) เป็นเกณฑ์การประเมินที่มีความเป็นปรนัย มีความชัดเจน ไม่คลุมเครือมีความเป็นรูปธรรม ไม่ว่าผู้ประเมินสถานศึกษาจะเป็นใครให้ผลการประเมินสอดคล้องกัน

- 2) เป็นการประเมินที่ให้ผลการประเมินถูกต้องตามสภาพจริงของสถานศึกษา
- 3) เป็นการประเมินที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ไม่ยุ่งยากในการเก็บข้อมูล การตีความหมายของข้อมูล และผลการตัดสินใจประเมิน
- 4) เป็นการประเมินที่พยายามให้มีหลักการที่ง่ายต่อการจดจำ หลักการที่ใช้ในการพัฒนาเกณฑ์การประเมินจึงมีเพียงหลักการเดียวที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินได้ครอบคลุมเกือบทุกมาตรฐาน มิใช่การจัดทำเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานหรือตัวบ่งชี้ใดตัวบ่งชี้หนึ่งโดยเฉพาะ
- 5) เป็นเกณฑ์การประเมินที่มีความยุติธรรม โปร่งใส สามารถใช้ได้กับสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งบริบท ที่ตั้ง สังกัด และขนาด
- 6) เป็นเกณฑ์การประเมินที่มีความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติ เปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของการดำเนินงานของตนเอง
- 7) เป็นเกณฑ์การประเมินที่นำไปสู่การได้ข้อสรุปสำหรับการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา สามารถชี้ถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

1.7.3 การกำหนดระดับคุณภาพของสถานศึกษา

เนื่องจากการประเมินคุณภาพภายนอกเพิ่งเริ่มมีการดำเนินการเป็นครั้งแรกในประเทศ ทำให้อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูลเส้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น ในช่วงที่ระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษายังไม่ชัดเจน และในช่วงที่ระบบการประเมินภายนอกยังอยู่ระหว่างการพัฒนาการกำหนดระดับคุณภาพการศึกษาจึงเป็นไปอย่างกว้างๆ ก่อน เพื่อมิให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินมากเกินไป ระดับที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพจึงกำหนดเพียง 3 ระดับ ในอนาคตหากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามีระบบฐานข้อมูลที่ดีพอ ก็มีความเป็นไปได้ที่จะมีการปรับระดับคุณภาพหรือเกณฑ์การประเมินให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น ระดับคุณภาพทั้ง 3 ระดับมีความหมายดังนี้คือ

- 1) ระดับ 3 คือ ดี
- 2) ระดับ 2 คือ พอใช้
- 3) ระดับ 1 คือ ควรปรับปรุง

1.7.4 มิติที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพและเกณฑ์การตัดสิน

การประเมินคุณภาพภายนอกเน้นการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้น การจัดระดับคุณภาพของสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของการปฏิบัติงาน สถานศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานดีมีกระบวนการพัฒนา

สถานศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงความทุ่มเทพยายามอย่างสูง ควรได้รับการประเมินคุณภาพให้อยู่ในระดับดี ในทางตรงข้ามสถานศึกษาใดที่มีบุคลากรมิได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาหรือมองเห็นปัญหาที่สมควรได้รับการแก้ไขสถานศึกษานั้นก็ควรต้องได้รับการประเมินคุณภาพในระดับที่ต้องปรับปรุง แก้ไข ด้วยพื้นฐานแนวคิดใหม่ มิติที่ใช้ในการจัดคุณภาพจึงจำแนกออกเป็น 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ความตระหนักถึงความสำคัญ (awareness) ของการพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ความเข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และมีจิตใจที่อยากพัฒนาให้ดีขึ้น

2) ความพยายาม (attempt) มีร่องรอยและหลักฐานความพยายามในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ดีขึ้น

3) การบรรลุผลตามเกณฑ์เกิดสัมฤทธิ์ผล (achievement) ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

มิติดังกล่าวข้างต้นทั้ง 3 มิติ จะเป็นตัวกำหนดคุณภาพของสถานศึกษา โดยเกณฑ์การตัดสินคุณภาพของการปฏิบัติงานในแต่ละระดับมีลักษณะดังต่อไปนี้

ระดับ 3 (ดี)	ผลการประเมินได้มาตรฐานคุณภาพในระดับดี (achievement ได้ตามเกณฑ์ระดับดี)
ระดับ 2 (พอใช้)	ผลการประเมินได้มาตรฐานคุณภาพระดับพอใช้ หรือได้ผลต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่มีร่องรอยความพยายาม (achievement ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่ไม่ถึงระดับดี หรือ achievement ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำแต่มีร่องรอยหลักฐานของ attempt และ awareness)
ระดับ 1 (ควรปรับปรุง)	ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (achievement ไม่ผ่านเกณฑ์และไม่มีการปรับปรุงของ attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยของ awareness)

1.7.5 แนวคิดการตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ (achievement) ของการดำเนินงาน

หัวใจสำคัญของการพัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพของสถานศึกษาอยู่ที่เกณฑ์การตัดสินสัมฤทธิ์ผลการดำเนินงาน ในการประเมินมาตรฐานต่างๆ ทั้ง 14 มาตรฐาน พบว่าลักษณะของมาตรฐานสามารถจัดเป็นกลุ่มๆ ได้ 2 ประเภท คือ มาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพของบุคคล และมาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพของกระบวนการดำเนินงาน เกณฑ์การประเมินที่กำหนดขึ้นสำหรับประเมินมาตรฐานต่าง ๆ กำหนดดังนี้

1) คุณภาพของบุคคล

มิติที่ใช้ในการกำหนดระดับของสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคคลมี 3 มิติ ได้แก่ คุณภาพ และปริมาณ โดยบุคคลที่ถูกประเมิน ได้แก่ นักเรียน ครู และผู้บริหาร บุคคลเหล่านี้ต้องมีลักษณะหรือคุณภาพตามตัวบ่งชี้ในระดับดี (ผลการประเมินเทียบเท่าเกรด 3 หรือ 4 จากระบบการให้เกรด 4 ระดับ หรือมีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดจำนวน 8 รายการ ขึ้นไปจาก 10 รายการ (ได้คะแนน 80 % - 100 %) จากนั้นจะมีการกำหนดระดับคุณภาพของสถานศึกษาตามปริมาณของบุคคลที่มีคุณภาพดี เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ มีดังนี้

1.1) คุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษาที่มีนักเรียนคุณภาพระดับดีในปริมาณมากถือว่าสถานศึกษานั้นมีผลการดำเนินงานด้านสัมฤทธิ์ผลในระดับดี ดังนั้น มาตรฐานคุณภาพแต่ละระดับพิจารณาจากปริมาณของผู้เรียนที่มีคุณภาพ ดังต่อไปนี้

- ระดับ 1 ปริมาณของนักเรียนที่มีคุณภาพดีมีค่าน้อยกว่า 50% ของนักเรียนทั้งหมด
- ระดับ 2 ปริมาณของนักเรียนที่มีคุณภาพดีมีค่าระหว่าง 50% - 74% ของนักเรียนทั้งหมด
- ระดับ 3 ปริมาณของนักเรียนที่มีคุณภาพดีมีค่าตั้งแต่ 75% ขึ้นไปของนักเรียนทั้งหมด

1.2) คุณภาพของครู

สถานศึกษาที่มีครูที่มีคุณภาพระดับดีในปริมาณมาก ถือว่าสถานศึกษามีผลการดำเนินงานด้านสัมฤทธิ์ผลในระดับดี ดังนั้นมาตรฐานคุณภาพแต่ละระดับพิจารณาจากปริมาณของครูที่มีคุณภาพ ดังต่อไปนี้

- ระดับ 1 ปริมาณครูที่มีคุณภาพดีมีค่าน้อยกว่า 50% ของครูทั้งหมด
- ระดับ 2 ปริมาณครูที่มีคุณภาพดีมีค่าระหว่าง 50% - 74% ของครูทั้งหมด
- ระดับ 3 ปริมาณครูที่มีคุณภาพดีมีค่าตั้งแต่ 75% ขึ้นไปของครูทั้งหมด

1.3) คุณภาพของผู้บริหาร

สถานศึกษาที่ผู้บริหารมีคุณสมบัติ/ลักษณะตามตัวบ่งชี้อยู่ในระดับดี (เทียบเท่าเกรด 3 หรือ 4) หรือมีคุณสมบัติที่ดีจำนวน 8 ข้อรายการจากจำนวนข้อที่ประเมิน 10 ข้อ (80% - 100%) ถือว่าสถานศึกษานั้นมีผู้บริหารที่ดีตามมาตรฐานนั้น และหากผู้บริหารสามารถบริหารงานมีปัจจัยในการจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ก็จะถือว่าผู้บริหารนั้นมีคุณภาพดี

2) คุณภาพของกระบวนการดำเนินงานในสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถบริหารงานให้เกิดกระบวนการตามที่พึงประสงค์ถือว่าผู้บริหารนั้นมีคุณภาพดี เกณฑ์การตัดสินมีดังต่อไปนี้

- 2.1) การทำให้เกิดกระบวนการที่พึงประสงค์ในสถานศึกษาถือว่ามีระดับคุณภาพดี
- 2.2) กระบวนการดำเนินงานที่เกิดขึ้นสถานศึกษาเป็นการดำเนินงานแบบทั้งโรงเรียน (Schoolwide) ซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการ ได้แก่ (1) ความสามารถในการบริหารงานให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม (2) การบริหารให้เกิดความต่อเนื่อง/ความยั่งยืนของการดำเนินงาน (3) การบริหารให้เกิดการเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา

เกณฑ์การประเมินมาตรฐานเกี่ยวกับครู

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของครู ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยหลักฐานของ awareness	1. Achievement ของครู ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของครู ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่มีร่องรอย หลักฐานของ attempt และ awareness	Achievement ของครูผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และอยู่ในระดับดี

เกณฑ์การประเมินมาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มีร่องรอยหลักฐานของ attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอย หลักฐานของ awareness	1. Achievement ของผู้เรียน ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของผู้เรียน ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่มีร่องรอย หลักฐานของ attempt และ awareness	Achievement ของผู้เรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และอยู่ในระดับดี

เกณฑ์การประเมินมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของผู้บริหาร ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มี ร่องรอยหลักฐานของ attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอยของ awareness	1. Achievement ของผู้บริหาร ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของผู้บริหาร ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่มี ร่องรอย หลักฐานของ attempt และ awareness	Achievement ของผู้บริหารผ่าน เกณฑ์ขั้นต่ำ และอยู่ในระดับดี

การประเมินความสามารถของผู้บริหารในการบริหารให้เกิดปัจจัยตามเกณฑ์

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของปัจจัย ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และไม่มี ร่องรอยหลักฐานของ attempt โดยอาจมีหรือไม่มีร่องรอย หลักฐานของ awareness	1. Achievement ของปัจจัย ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หรือ 2. Achievement ของปัจจัย ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่มี ร่องรอย หลักฐานของ attempt และ awareness	Achievement ของปัจจัยผ่าน เกณฑ์ขั้นต่ำ และอยู่ในระดับดี

การประเมินความสามารถของผู้บริหารในการบริหารให้เกิดกระบวนการตามเกณฑ์

ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
Achievement ของกระบวนการ ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (ไม่มี กระบวนการดำเนินงานตาม เกณฑ์ หรือ มีน้อย) และไม่มี ร่องรอยหลักฐานของ attempt แม้ว่าอาจมีหรือไม่มีร่องรอย หลักฐานของ awareness	1. Achievement ของกระบวนการ ผ่านการผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (มี กระบวนการดำเนินงาน) หรือ 2. Achievement ของกระบวนการ ไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่มีร่องรอย หลักฐานของ attempt และ awareness	Achievement ของกระบวนการ ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และมีลักษณะ การปฏิบัติงานที่เป็นแบบทั้ง โรงเรียน (schoolwide)

1.7.6 กระบวนการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลของผู้ประเมินภายนอกต้องเน้นการตรวจสอบหรือหาร่องรอยหลักฐาน 3 ประเภท ได้แก่ (1) ร่องรอยเกี่ยวกับความตระหนักในการพัฒนาสถานศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษา (2) ร่องรอยการพัฒนาหรือการดำเนินงานของสถานศึกษา และ (3) ร่องรอยเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของสถานศึกษา

1) การประเมินความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษา (awareness)

1.1) ผู้ประเมินภายนอกตรวจสอบ ศึกษา เก็บข้อมูล ร่องรอย หลักฐานเกี่ยวกับ ความตระหนักของบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพหรือสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นและต้องการการพัฒนา

1.2) ผู้ประเมินภายนอกยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักถึงความสำคัญของบุคลากรในสถานศึกษาจากข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน ซึ่งรวบรวมได้จากข้อ 1.1 เพื่อสรุปเป็นระดับคุณภาพของความตระหนักถึงความสำคัญ (awareness)

2) การประเมินความพยายามในการพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน (attempt)

2.1) ผู้ประเมินภายนอกตรวจสอบ ศึกษา เก็บข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน เกี่ยวกับกิจกรรม/กระบวนการ/โครงการต่างๆ ที่สถานศึกษาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน บุคลากร สถานศึกษา

2.2) ผู้ประเมินภายนอกยืนยัน attempt ของสถานศึกษาจากข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน ที่ได้จากข้อ 2.1) เพื่อสรุปเป็นระดับคุณภาพของความพยายามในการดำเนินงาน (attempt)

3) การประเมินสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานตามมาตรฐาน (achievement)

3.1) ผู้ประเมินภายนอกตรวจสอบข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน วิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการประเมินคุณภาพ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของวิธีการประเมินของสถานศึกษา และยืนยันผลการประเมินของสถานศึกษา

3.2) ผู้ประเมินภายนอกเก็บข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน เกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการศึกษาในมาตรฐานต่างๆ ด้วยวิธีการของผู้ประเมินภายนอก เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลทางอ้อม เป็นต้น

3.3) ยืนยันผลการประเมินจากข้อมูล ร่องรอย หลักฐาน จากข้อ 3.1) และ 3.2) เพื่อสรุปเป็นระดับคุณภาพของผู้เรียน (achievement)

1.8 กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

อาศัยอำนาจตามมาตรา 47 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา 18(2) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมวด 1

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 2 ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- 1) การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ
- 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 8) การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการตามวรรคสอง ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

หมวด 2

หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 3 ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 4 ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยให้อำนาจและหน้าที่ดังนี้

- 1) กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
- 2) กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
- 3) เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 5 ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 6 ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษาท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 7 ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

- 1) เป็นแผนที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
- 2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
- 3) กำหนดวิธีดำเนินการที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- 4) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
- 5) กำหนดบทบาทที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากร ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

7) กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 8 ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษารวมทั้ง มีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อ 9 ให้คณะบุคคลตามข้อ 4(3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และรายงานการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม โดยให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา คุณภาพการศึกษา

ข้อ 10 ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกระบวนการ และวิธีการที่ได้มาตรฐาน

ข้อ 11 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตาม เป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูลและ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 10 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ เปิดเผยต่อสาธารณชน

ข้อ 12 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริม สนับสนุน และร่วม ดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

- 1) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
- 2) จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ใน วิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปีหรือเป็นรายภาค
- 3) จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกระบวนการ และวิธีการที่ได้มาตรฐาน

ข้อ 13 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ

ข้อ 14 ให้หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและ เทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลและผลคุณภาพประสิทธิภาพของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา

ข้อ 15 ในวาระเริ่มแรก ที่ยังมีได้มีการจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้บรรดาอำนาจ
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นอำนาจของหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด

ให้ไว้ ณ วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2546

นายปองพล อติเรกสาร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

1.9 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ธรรมนูญโรงเรียน)

1.9.1 ความหมายแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ธรรมนูญโรงเรียน)

คำริ บุญชู (2545 : 52) ได้กล่าวไว้ว่า แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาหรือ
ธรรมนูญโรงเรียน (School Charter) หมายถึง แผนแม่บทในการดำเนินงานประกันคุณภาพ
การศึกษาของสถานศึกษา ที่เกิดจากการวางแผนและพันธสัญญาร่วมกัน ระหว่างคณะกรรมการ
สถานศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชน และ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในระยะเวลาที่
กำหนด เช่น 3 - 5 ปี

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2542 : 1) กล่าวว่า ธรรมนูญโรงเรียน คือ
ภาพลักษณ์ของ โรงเรียนที่เกิดจากข้อตกลงร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยกำหนด
เป้าหมายและพันธกิจที่สำคัญสรุปไว้เพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานของแต่ละฝ่าย

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช (2541 : 33) ให้ความหมายว่า ธรรมนูญโรงเรียน (School Charter)
หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ ข้อตกลงร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน คณะ
กรรมการ โรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในระยะเวลาที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 144) ให้ความหมายธรรมนูญโรงเรียน
(School Charter) เป็นแผนแม่บทในการจัดการศึกษาของโรงเรียน รัฐจะกำหนดให้ทุกโรงเรียน
ต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายทางการศึกษาตลอดจนหลักสูตรแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน
และให้สอดคล้องกับแนวทางของชาติว่าด้วยการศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2540 : 4) ให้ความหมายว่า ธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง เอกสารที่แสดง
เป้าหมายความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตลอดจนศักยภาพและความสามารถของ
โรงเรียนในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ธรรมนูญโรงเรียนเป็น
แผนแม่บทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นข้อตกลงของ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัด
การศึกษา คือ คณะกรรมการ โรงเรียน (School Council) ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และ
หน่วยงานต้นสังกัดในระดับจังหวัดร่วมกันพิจารณาและให้ความตกลงลงนามร่วมกันที่จะ

สนับสนุนกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนฯ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน

กล่าวโดยสรุป ธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง เอกสารซึ่งเป็นแผนแม่บทที่ได้จากการตกลงร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการโรงเรียนแสดงความคาดหวัง ยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายแห่งความสำเร็จ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน ตามระยะเวลาที่กำหนด

1.9.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เป็นวิธีการสำคัญที่จะทำให้ภารกิจในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบรรลุตามความต้องการ ซึ่งการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2540 : 5)

- 1) เพื่อเป็นแผนแม่บทในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
- 2) เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และการร่วมคิดร่วมทำ (Participation Collaboration) ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
- 4) เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้รับรู้ทิศทาง เป้าหมาย และวิธีการจัดการศึกษาของโรงเรียน
- 5) เพื่อให้เป็นหลักประกันในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ให้เป็นแผนแม่บทที่ผู้เกี่ยวข้องตระหนักและเห็นความสำคัญร่วมกัน ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันกำหนดทิศทาง เป้าหมาย ของการจัดการศึกษาให้เป็นหลักประกันถึงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.9.3 ประโยชน์ของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

การมีโอกาสกำหนดมาตรฐานทางการศึกษา สร้างเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา ร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งประโยชน์ของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนก็จะเกิดประโยชน์ต่อบุคคลดังกล่าวทุกฝ่าย คือ

- 1) นักเรียน เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนนักเรียนที่ได้ศึกษาธรรมนูญโรงเรียนก่อนเข้าเรียนจะทำให้ทราบจุดเด่นและทิศทางการจัดการศึกษาของ

โรงเรียน ทำให้ตัดสินใจเลือกเรียนในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตรงตามความต้องการของตนเองได้ แม้เมื่อนักเรียนได้เข้าเรียนในโรงเรียนนั้นๆ แล้วหากมีการปรับปรุงหรือจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนใหม่ นักเรียนก็สามารถเสนอความคิดเห็นและความต้องการเพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของตนเองมากขึ้นได้

2) ครูผู้สอน ธรรมเนียมโรงเรียนทำให้ครูผู้สอนทราบและตระหนักถึงความต้องการของฝ่ายต่างๆ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น

3) ผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียนสามารถเลือกโรงเรียนที่เหมาะสมกับความต้องการของตน ได้รับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในอันที่จะช่วยเหลือสนับสนุนให้บุตรหลานของตนเรียนได้เต็มศักยภาพ และช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน โดยส่วนรวมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นได้

4) คณะกรรมการ โรงเรียน คณะกรรมการ โรงเรียน ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของชุมชน มีบทบาทในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนและร่วมพิจารณาให้ความเห็นชอบในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เพื่อให้ได้นักเรียนที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตามความต้องการ

5) ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถจัดการบริหารการศึกษาควบคุมกำกับดูแลกิจการต่างๆ ของโรงเรียน และนิเทศบุคลากร ในโรงเรียน ได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพตามข้อกำหนด ตรงตามนโยบายและความต้องการของทุกฝ่าย

6) ผู้รับผลผลิตจากโรงเรียน คือหน่วยงานที่จะรับนักเรียนเข้าทำงานหรือสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้นสามารถคาดหวังได้ว่าแรงงานหรือนักเรียนที่จะรับมานั้น มีคุณภาพและคุณสมบัติอย่างไร สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจรับเข้าทำงานหรือรับเข้าศึกษาต่อได้ง่ายขึ้น

กรมสามัญศึกษา (2540 : 5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของธรรมเนียมโรงเรียนที่น่าสนใจ ดังนี้

1) ช่วยให้โรงเรียนมีแผนยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน

2) สร้างความรู้สึกรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) สร้างความผูกพันในการร่วมมือและสนับสนุนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) สร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

5) ช่วยให้การบริการและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ธรรมนูญโรงเรียนนั้นสนับสนุนการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา เป็นการสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันในการจัดการศึกษาให้โรงเรียนมีคุณภาพ ผู้ปกครองและชุมชนได้ประโยชน์สูงสุดจากการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

1.9.4 องค์ประกอบของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา(ธรรมนูญโรงเรียน)

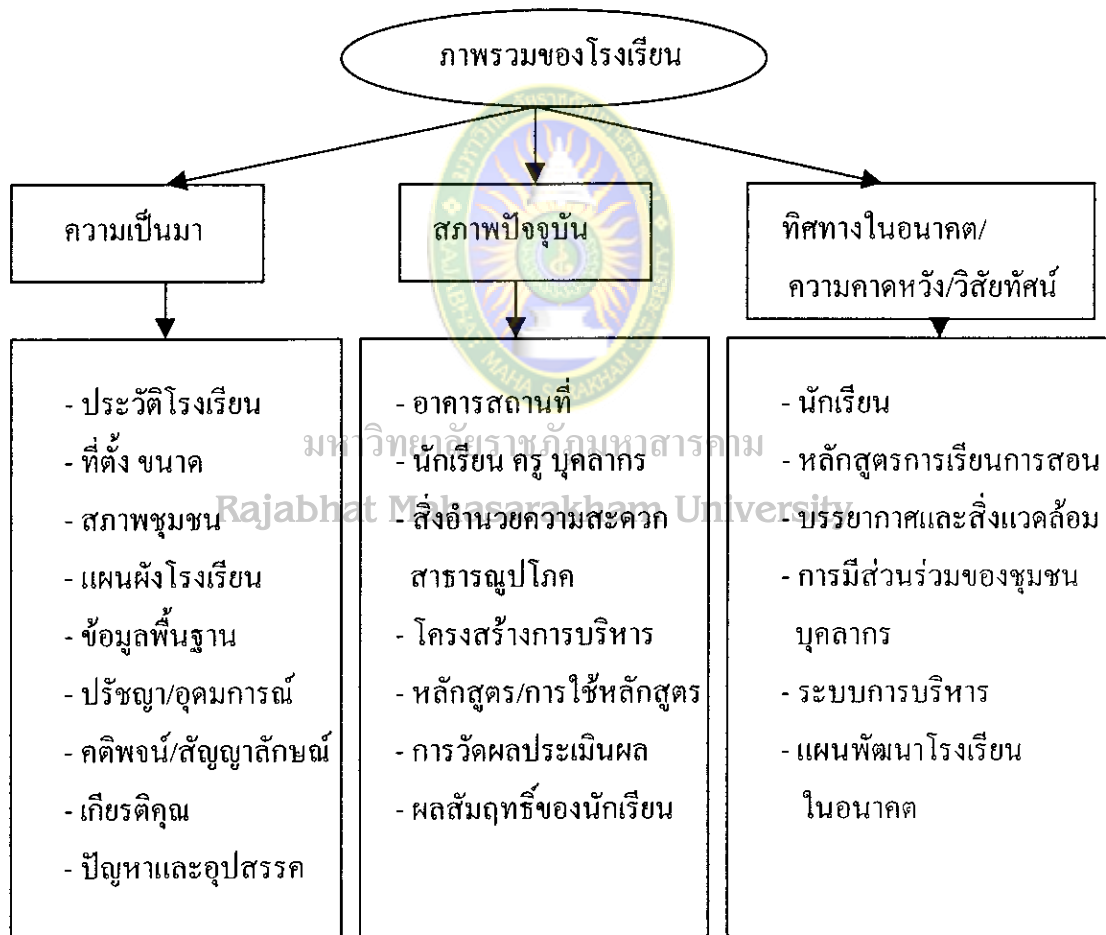
ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย ได้กำหนดองค์ประกอบของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1. 2546)

- 1) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
- 2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- 3) กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- 4) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
- 5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ
- 7) กำหนดการจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2540 : 13 – 18) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ภาพรวมของโรงเรียน (School Profile)

เป็นการนำเสนอข้อมูลแสดงถึงภาพรวมของโรงเรียนเกี่ยวกับความเป็นมา สภาพปัจจุบัน และทิศทางในอนาคต ดังแผนภาพดังนี้

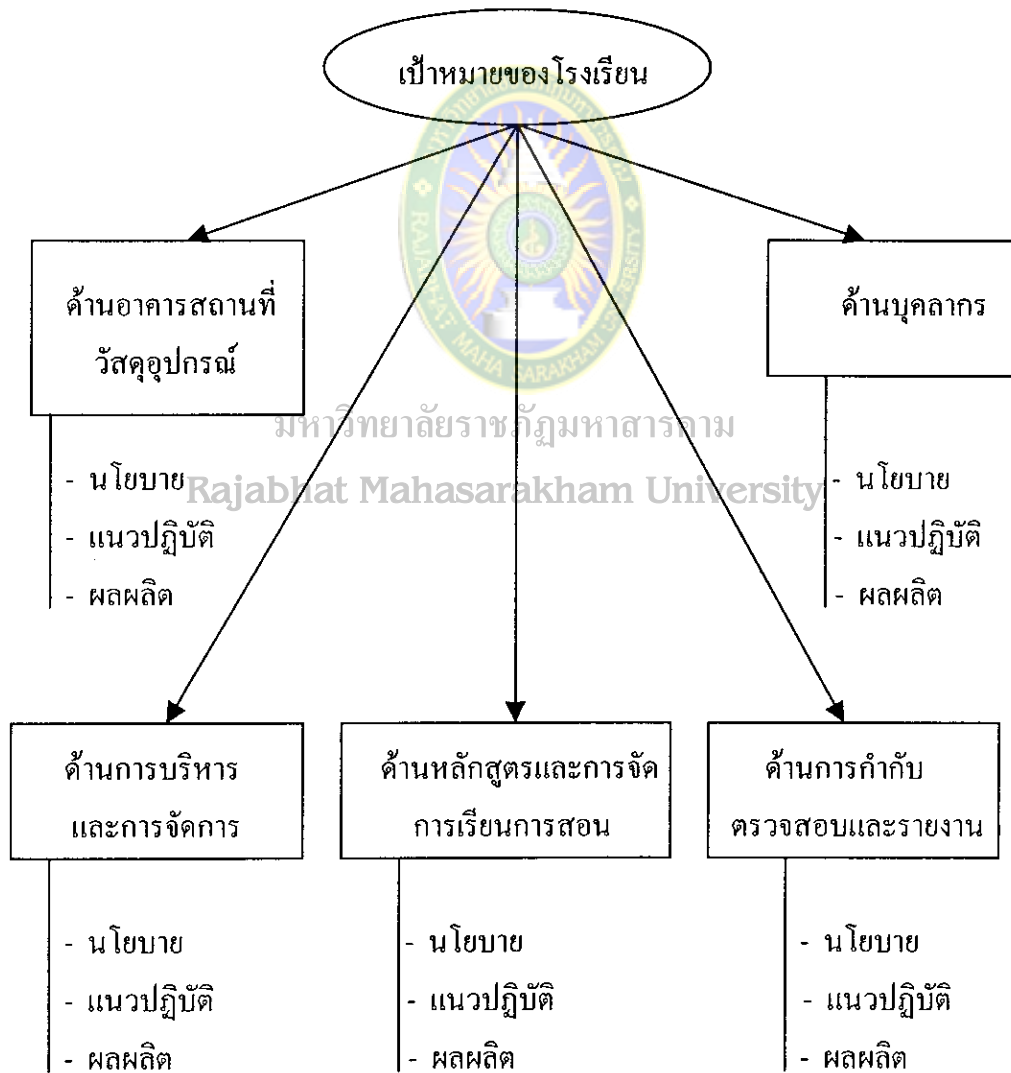

แผนภาพที่ 10 แสดงถึงการจัดทำข้อมูลภาพรวมของโรงเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2540 : 13)

2. เป้าหมายของโรงเรียน

เป็นการกำหนดสิ่งที่โรงเรียนคาดหวังจะเกิดขึ้นหรือจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุผล โดยควรกำหนดครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้านการกำกับ ตรวจสอบและรายงาน ดังแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 11 แสดงข้อมูลการจัดทำเป้าหมายของโรงเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2540 : 14)

3. จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

เป็นการนำเสนอจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน ซึ่งผ่านการจัดลำดับความสำคัญโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน เป้าหมายของโรงเรียน และความต้องการของชุมชน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 12 แสดงการนำเสนอองค์ประกอบแต่ละจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2540 : 15)

4. แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (Curriculum Plan)

เป็นการนำเสนอแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายภายใน
เวลาที่กำหนด ในแต่ละแผนควรประกอบด้วย

- 1) ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา

- 2) ระยะเวลาภาคปฏิบัติ/แบบฝึกหัด/กิจกรรมพิเศษสำหรับนักเรียน ลักษณะเด่น – ค้อย ในแต่ละรายวิชา
- 3) กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมกับจุดหมายของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. บทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (Code of Practice)

เป็นกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่

1. คณะกรรมการโรงเรียน
2. ผู้บริหารโรงเรียน
3. ครู/อาจารย์และบุคลากร
4. ผู้ปกครองและชุมชน

6. แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน (Student Code of Conduct)

เป็นการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของนักเรียน เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์

7. แผนงบประมาณ (Budget Plan)

เป็นการกำหนดแผนด้านการเงินทั้งหมดของโรงเรียนทั้งรายรับ รายจ่าย โดยระบุแหล่งที่มาของรายได้และรายการค่าใช้จ่ายในการจัดในแต่ละปีตามแผนพัฒนาโรงเรียน

8. การกำกับ ตรวจสอบ และรายงาน (School Accountability)

เป็นการกำหนดขั้นตอน วิธีการ เวลา และผลการดำเนินการ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามแผนการพัฒนารโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

- 1) การกำกับ ติดตาม (Monitoring)
- 2) การตรวจสอบ (Auditing)
- 3) การรายงาน (Reporting)

9. สัตยาบัน (Agreement)

เป็นการลงนามยืนยันคำมั่นสัญญาร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุปว่า องค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียนจะต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันมีความชัดเจนสามารถดำเนินการตามแนวทางที่ถูกต้องจนบรรลุความคาดหวังได้ องค์ประกอบ

บางอย่างก็มีความจำเป็นมากขาดเสียไม่ได้แต่บางองค์ประกอบแม้ไม่ระบุไว้ในธรรมนูญโรงเรียนก็ยังสามารถดำเนินการได้ แต่หากสามารถระบุไว้ก็จะทำให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างสะดวกและชัดเจนยิ่งขึ้น

1.9.5 ขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

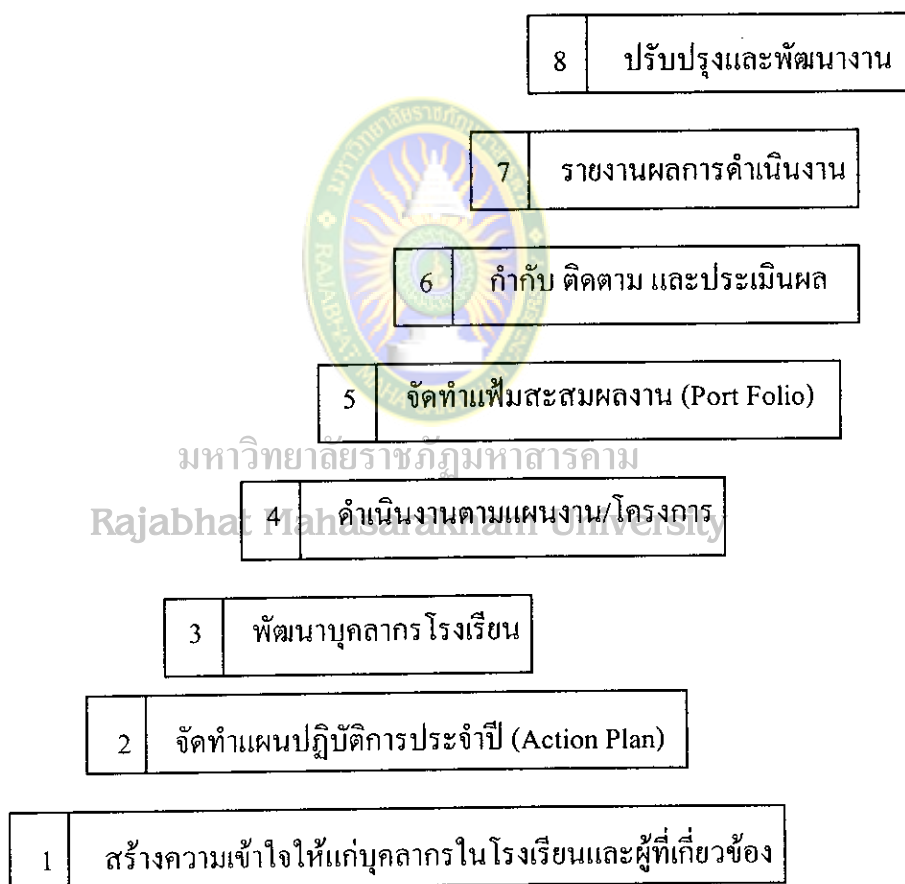
ฉัฐพล ชุมวรฐายี (2545 : 44 – 45) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากร
 - 1.1 ประชุมบุคลากรของสถานศึกษา
 - 1.2 ชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจแนวคิดความสำคัญของธรรมนูญโรงเรียน
 - 1.3 เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน
2. สร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการ
 - 2.1 ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา
 - 2.2 ชี้แจงให้เข้าใจแนวคิดเห็นและความสำคัญ
 - 2.3 เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ
 - 2.4 เพื่อดำเนินการร่างธรรมนูญโรงเรียน
3. คณะกรรมการร่างธรรมนูญโรงเรียน
 - 3.1 คณะทำงานทำการประชุมพิจารณาโครงร่างและองค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน
 - 3.2 ลงมือเขียนธรรมนูญโรงเรียนตามองค์ประกอบที่กำหนด
4. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อบุคลากร
 - 4.1 ประชุมบุคลากรของสถานศึกษา
 - 4.2 บุคลากรสามารถให้ข้อเสนอแนะต่อร่างธรรมนูญโรงเรียน
 - 4.3 ปรับปรุงร่างธรรมนูญโรงเรียน
5. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะกรรมการสถานศึกษา
 - 5.1 ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา
 - 5.2 คณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบร่างธรรมนูญโรงเรียน
6. ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียน
 - 6.1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการฯ ทั้งหมดลงนามร่วมกันในธรรมนูญโรงเรียน

6.2 ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียน

1.9.6 การดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา (2540 : 40) ได้กล่าวไว้ว่า ธรรมนูญโรงเรียนเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนจึงควรดำเนินการตามสาระที่กำหนดไว้ในธรรมนูญโรงเรียน โดยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการตามธรรมนูญโรงเรียนไว้ตามลำดับดังนี้

แผนภาพที่ 13 ขั้นตอนการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2540 : 26)

1.9.6 ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมนูญโรงเรียน มาตรฐานและตัวชี้วัด

ณัฐพล ชุมวรฐายี (2545 : 48) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมนูญโรงเรียนและมาตรฐานและตัวชี้วัด ไว้ดังนี้

- 1) กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดระดับโรงเรียน

- 2) ศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดของโรงเรียนแต่ละด้าน โดยใช้สารสนเทศเป็นฐานในการกำหนดเกณฑ์ระดับคุณภาพ
- 3) กำหนดตัวชี้วัดสภาพการปฏิบัติงานของโรงเรียน โดยเทียบเคียงกับตัวชี้วัดมาตรฐาน
- 4) วิเคราะห์หรือกำหนด จุดเด่น และ จุดด้อยที่ต้องพัฒนาหรือจุดที่ต่ำกว่าเกณฑ์
- 5) จัดลำดับความสำคัญของจุดที่ต้องพัฒนา (ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน)

สรุปได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ธรรมนูญโรงเรียน) คือ การวางแผนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในธรรมนูญโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการและปฏิทินการปฏิบัติงาน ซึ่งการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการนั้น จะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงาน จัดทำแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการสร้างความเข้าใจให้ตรงกันให้ชัดเจนแก่ผู้เกี่ยวข้อง จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรให้เกิดความพร้อม มีความรู้ ประสบการณ์และเข้าใจในลักษณะงานอย่างถ่องแท้สามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกัน หรือสัตยาบัน มีการเก็บรวบรวมผลการปฏิบัติงาน มีการตรวจสอบ กำกับติดตามประเมินผลงานตามสภาพความเป็นจริงแล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบเพื่อประเมินคุณภาพของงาน เมื่อทราบผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน แล้วนำไปปรับปรุงและพัฒนางาน/โครงการ ให้บรรลุความคาดหวังที่ตั้งไว้ร่วมกันทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียน

จากการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียนด้วยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายก็จะส่งผลให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานเป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน คณะครู – อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติ

1.10 การประเมินคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7 – 14) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาที่ใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบแรก 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย ดังนี้

1.10.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน ที่จะมีการประเมินในรอบแรกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. ซื่อสัตย์ สุจริต
3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ อย่างประหยัดและคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี – ข้อเสีย ความถูก-ผิด ระบุสาเหตุ-ผล ค้นหาคำตอบ เลือกริธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างสันติ และมีความถูกต้องเหมาะสม
3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา/หมวดวิชาที่สำคัญ ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คอมพิวเตอร์)
2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล

2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุขและภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)
4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมาไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดภัยจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

1.10.2 มาตรฐานด้านกระบวนการ ที่จะมีการประเมินในรอบแรกในระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ
3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน
7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
8. มีการนำข้อมูลและผลการประเมิน ไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมมือจัดการศึกษา
2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคคลในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน
3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติ และสนองความต้องการของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

1.10.3 มาตรฐานด้านปัจจัย ที่จะมีการประเมินในรอบแรกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมาย การศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

1.11 การประเมินคุณภาพการศึกษา

จรัส ทองมาก (2544 : 23 – 40) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินเป็นการประมาณหรือตัดสินคุณภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยผลที่ได้จากการตรวจวัดไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ซึ่งการประเมินจะต้องเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. เกณฑ์ (criteria) เพื่อจะใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินถ้าเป็นเรื่องอิงกลุ่ม ก็จะใช้จำนวนที่กระจายภายในกลุ่มเป็นการบอกลักษณะ เช่น คนที่ผิวดำกว่าคนส่วนมากในกลุ่ม ก็จะถูกตัดสินว่าเป็นคนดำ คนที่ผิวขาวกว่าคนส่วนมากภายในกลุ่มก็就会被ตัดสินว่าเป็นคนขาว เป็นต้น ถ้าเป็นเรื่องที่อิงระเบียบ กฎเกณฑ์ก็ถือตามทีระบุไว้ในระเบียบหรือกฎเกณฑ์นั้น ๆ เช่น การประเมินผลการสอบตามระเบียบเดิมที่ใช้ร้อยละของคะแนนเต็ม ถ้าต่ำกว่า 50 % ถือว่าสอบตก ตั้งแต่ 50 % ขึ้นไปถือว่าสอบได้ ก็จะใช้ตัวเลขนี้เป็นมาตรฐานในการตัดสินผลการสอบ เป็นต้น

2. การวัด (measurement) เพื่อจะทราบว่าจะขนาดปริมาณ หรือจำนวนของสิ่งที่เราต้องการประเมินนั้นมีค่าเท่าใด การวัดที่หลากหลายวิธี ถ้าจัดกลุ่มตามลักษณะของเครื่องมือวัดก็แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ แบบที่ต้องใช้กระดาษ ดินสอในการเขียนตอบ เช่น แบบทดสอบแบบสอบถาม แบบสำรวจ และแบบที่ไม่ต้องใช้กระดาษดินสอในการเขียนตอบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การจัดอันดับคุณภาพผลงาน เป็นต้น การเลือกใช้เครื่องมือวัดประเภทไหนขึ้นอยู่กับความละเอียดถี่ถ้วนของเครื่องที่จะทำการวัดประเภทไหนขึ้นอยู่กับความละเอียดถี่ถ้วนของเรื่องที่จะทำการวัดและเวลาที่ใช้ในการวัดมีมากน้อยเพียงใด รวมทั้งความพร้อมของอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการวัดตามวิธีนั้น ๆ ด้วย

ในการประเมินผลก็นำจำนวนหรือปริมาณที่ได้จากการวัดไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ แล้วตีค่าตามสภาพที่กำหนดไว้แล้ว เช่น ในการประเมินผลการเรียนของนักเรียนที่ใช้เกณฑ์ว่าใครสอบได้ไม่ถึง 50 % ถือว่าตก 50 % ขึ้นไปถือว่าสอบได้ เด็กชาย ก. ได้คะแนน 58 % เด็กชาย ข. ได้คะแนน 42 % ก็ประเมินได้ว่าเด็กชาย ก. สอบได้ เด็กชาย ข.สอบตก เป็นต้น

ในการประเมินผลการดำเนินงานโดยทั่ว ๆ ไปของโรงเรียนก็ต้องอาศัยหลักเกณฑ์เดียวกัน คือ ต้องมีเกณฑ์ และมีการวัดแล้วนำสิ่งที่กำหนดเป็นเกณฑ์มาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้จากการวัดเพื่อตีค่า อาจกล่าวได้ว่า เกณฑ์เป็นความหวัง วางานที่อยู่ในระดับพึงพอใจ หรือควรจะทำให้สำเร็จมีแค่ไหน ซึ่งเราก็กำหนดไว้ล่วงหน้า ส่วนการวัดเป็นเรื่องของความจริงที่ทำได้สำเร็จ ในช่วงเวลาที่จะประเมิน ซึ่งสามารถตรวจนับ หรือทราบปริมาณได้จากการวัด โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง นำผลมาเปรียบเทียบกับกัน ถ้าผลจากการวัดมีปริมาณสูงกว่าเกณฑ์หรือสิ่งที่คาดหวังไว้ ก็แสดงว่าการดำเนินงานในเรื่องนั้นประสบผลสำเร็จดี แต่ถ้าผลจากการวัดมีปริมาณต่ำกว่าเกณฑ์ หรือสิ่งที่คาดหวังไว้ แต่ถ้าผลจากการวัดมีปริมาณต่ำกว่าเกณฑ์หรือสิ่งที่คาดหวังไว้ ก็แสดงว่าการดำเนินงานในเรื่องนั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จต้องปรับปรุงแก้ไข

การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการจะต้องคว้าวัดดูประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงาน โครงการซึ่งมีความหวังว่าจะทำให้สำเร็จถือว่าเป็นเกณฑ์เพื่อการประเมิน และเมื่อทำสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดแล้วได้ผลแค่ไหน ถือว่าเป็นการวัดแล้วเปรียบเทียบกับกัน เช่น จะประเมินโครงการจัดทำสื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ถ้ากำหนดในโครงการว่าจะทำสื่อให้ได้ 10 ชิ้น ในเวลา 1 ปี ก็ถือว่าเป็นความหวัง หรือเกณฑ์ เมื่อทำไปจนครบ 1 ปีแล้ว ตรวจสอบปรากฏว่าทำได้ 5 ชิ้น นี่ก็ถือว่าเป็นความจริง หรือผลจากการตรวจวัด นำมาเปรียบเทียบกับกัน พบว่า ความจริง 5 ชิ้น น้อยกว่า 10 ชิ้น ก็แสดงว่าโครงการนี้ยังทำไม่ได้ตามที่กำหนด จะต้องหาวิธีการปรับปรุง แก้ไข ถ้าจะทำโครงการนี้ต่อไป เป็นต้น

ปรัชญาพื้นฐานของการประเมินการประเมินเป็นการตรวจค้นเพื่อให้ทราบความจริงว่าผลการดำเนินงานเป็นเช่นไร มีอะไร เค้น ค้อย ดี ไม่ดี สำเร็จ ไม่สำเร็จ มากน้อยแค่ไหน ผลจากการประเมินทำให้ผู้ปฏิบัติทราบสภาพจริงในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้องโดยเฉพาะถ้าผู้ประเมินกับผู้ปฏิบัติไม่ใช่คนเดียวกันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมาน่าเชื่อถือมากกว่า แต่ถ้าผู้ประเมินกับผู้ปฏิบัติเป็นคนเดียวกันอาจจะลำเอียงให้ข้อมูลเข้าข้างตัวเอง บางเรื่องจึงเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง

การประเมินที่ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาการดำเนินงานต่อ ๆ ไป ในเมื่อการประเมินทำให้รู้ว่าการดำเนินงานในเรื่องไหนดีไม่ดียังไร ผู้ปฏิบัติก็จะได้แก้ไข เปลี่ยนแปลงในเรื่องที่ทำยังไม่ดีให้ดีขึ้น หรือเรื่องที่ทำดีอยู่แล้วให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นอีก

1.12 โรงเรียนที่เปิดทำการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด

ที่ยังไม่ขอรับการประเมินภายนอกรอบแรก จำนวน 58 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย
2. โรงเรียนสตรีศึกษา
3. โรงเรียนจัดิยะวงษา
4. โรงเรียนจันทบุบงษาอนุสรณ์
5. โรงเรียนหนองผึ้งวิทยาคาร
6. โรงเรียนทุ่งกุลาประชานุสรณ์
7. โรงเรียนกู่กาสิงห์ประชาสรรค์
8. โรงเรียนเหล่าหลวงประชานุสรณ์
9. โรงเรียนปทุมรัตน์พิทยาคม
10. โรงเรียนโพธิ์สูงประชาสรรค์
11. โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก
12. โรงเรียนโคกล่ามพิทยาคมถัยราชภัฏมหาสารคาม
13. โรงเรียนคู่น้อยประชาสรรค์
14. โรงเรียนธวัชบุรีวิทยาคม
15. โรงเรียนเมืองน้อยวิทยาคม
16. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ธวัชบุรี
17. โรงเรียนศึกษาพิเศษร้อยเอ็ด
18. โรงเรียนพนมไพรวิทยาคาร
19. โรงเรียนโพธิ์ทองพิทยาคม
20. โรงเรียนโพธิ์ทองพัฒนาวิทยา
21. โรงเรียนโพธิ์ทองวิทยายน
22. โรงเรียนม่วงมิตรวิทยาคม
23. โรงเรียนโนนชัยศรีวิทยา
24. โรงเรียนค่านาคีพิทยาคม
25. โรงเรียนโพธิ์ศรีสว่างวิทยา
26. โรงเรียนโพธิ์ชัยชนูปถัมภ์
27. โรงเรียนเชียงใหม่ประชานุสรณ์
28. โรงเรียนหนองพอกวิทยา

29. โรงเรียนผาน้ำทิพย์วิทยา
30. โรงเรียนโพธิ์แก้วประชาสรรค์
31. โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม
32. โรงเรียนเสลภูมิ
33. โรงเรียนโพธิ์ทองวิทยาคาร
34. โรงเรียนท่าม่วงวิทยาคม
35. โรงเรียนวังหลวงวิทยาคม
36. โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล
37. โรงเรียนหัวโตนวิทยา
38. โรงเรียนสุวรรณภูมิ
39. โรงเรียนช้างเผือกวิทยาคม
40. โรงเรียนทุ่งหลวงพลับพลาไชย
41. โรงเรียนหินกองวิทยาคาร
42. โรงเรียนเมืองสงรวงวิทยา
43. โรงเรียนสูงยางวิทยาประชาสรรค์
44. โรงเรียนทรายทองวิทยา
45. โรงเรียนสามขาวิทยา
46. โรงเรียนอาจสามารถวิทยา
47. โรงเรียนบ้านชีเหล็กพิทยาคม
48. โรงเรียนโพนเมืองประชารัฐ
49. โรงเรียนเหล่าลือวิทยาคม
50. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด
51. โรงเรียนม่วงลาดวิทยาคาร
52. โรงเรียนจันทราวุฒิวิทยาประชาสรรค์
53. โรงเรียนเขียงขวัญพิทยาคม
54. โรงเรียนพลับพลาวิทยาคม
55. โรงเรียนหนองฮีเจริญวิทย์
56. โรงเรียนคู่อิ่งประชาสามัคคี
57. โรงเรียนเทอดไทยวิทยาคม
58. โรงเรียนพลาญชัยพิทยาคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้
 เอกลักษณ์ บุญท้าว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน
 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. การดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
 จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนพบว่า มีการ
 ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
 ขั้นการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) และปฏิทินปฏิบัติงาน ขั้นพัฒนา
 บุคลากรของโรงเรียน และขั้นดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ นอกนั้นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ
 ปานกลาง ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับสุดท้าย คือ ขั้นรายงานผลการ
 ดำเนินงาน เมื่อจำแนกสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยวิชา
 การ มีความคิดเห็นภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ
 มากอันดับที่หนึ่ง คือ ขั้นจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) และปฏิทินการปฏิบัติงาน
 ส่วนหัวหน้างานแผนงาน และคณะครู-อาจารย์ มีความคิดเห็นภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ใน
 ระดับปานกลาง ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่หนึ่ง คือ ขั้นสร้างความเข้าใจ
 ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียน
 ขนาดใหญ่ มีภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็น
 อันดับหนึ่ง คือ ขั้นจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) และปฏิทินการปฏิบัติงาน ส่วน
 โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ขั้นตอนที่มี
 การปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ขั้นสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและ
 ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ปัญหาการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม
 สามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด คือ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง
 ความเข้าใจ ไม่ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ตนเอง ขาดข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และการมี
 ส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนหรือตัวแทนชุมชน ขาดงบประมาณสนับสนุนการพัฒนา
 บุคลากร การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องใน
 การจัดทำเพิ่มสะสมผลงานฝ่ายบริหารไม่กำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างจริงจังไม่ได้นำผล
 การปฏิบัติงานรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องให้ทราบความก้าวหน้าและอุปสรรค ปัญหา ขาดการนำข้อ
 มูลจากการเสนอแนะในการรายงานผลไปประกอบการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนางาน

3. แนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด คือ จัดกลุ่มผู้รับผิดชอบ ระดมความคิดเพื่อชี้แจงประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญในธรรมนูญโรงเรียน การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และปฏิทินการปฏิบัติงาน กำหนดบทบาทและเปิดโอกาสให้ตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมดำเนินงานให้ชัดเจน ส่งเสริมให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมพัฒนาขยายผลการพัฒนา จัดให้มีการพัฒนานุเคราะห์ตามความจำเป็นและสำคัญ ผู้บริหารต้องใส่ใจในการนิเทศติดตามการดำเนินงานให้ทุกกระยะอย่างใกล้ชิด ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดทำเพิ่มสะสมงานอยู่เสมอ ฝ่ายบริหารควรให้ความสำคัญเอาใจใส่ในการติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิด ควรมีการรายงานเป็นระยะเพื่อให้ทราบถึงระดับการปฏิบัติงาน ตลอดจนให้ความสำคัญและส่งเสริมให้มีการปรับปรุง และพัฒนาอย่างจริงจัง

ัญลักษณ์ น้อมนิล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหาร และครูผู้สอน ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามแนวปฏิบัติ 8 ประการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามเกณฑ์และตัวชี้วัดคุณภาพ 7 ปัจจัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามแนวปฏิบัติ 8 ประการ ของครูผู้สอน จากโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามเกณฑ์และตัวชี้วัดคุณภาพ 7 ปัจจัยของครูผู้สอนจากโรงเรียนขนาดต่างกันพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อความพร้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำปุ่น ภูเงิน (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า

1. บุคลากรโดยรวมและจำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียน เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนที่มีที่ตั้งต่างกัน เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย ไม่แตกต่างกัน แต่บุคลากรในโรงเรียนในเขตเทศบาล เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติมากกว่าบุคลากรในโรงเรียนนอกเขตเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พบมีดังนี้

3.1 ด้านผลผลิต ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ มีแนวทางการแก้ปัญหา คือ ศึกษาเป็นรายกรณีแล้วจัดกิจกรรมให้เหมาะสม ใช้การวิจัยในชั้นเรียนเข้าทำการศึกษาค้นคว้าแก้ไข

3.2 ด้านกระบวนการ ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การไม่นำผลการประเมินไปปรับปรุงการปฏิบัติงาน มีแนวทางการแก้ปัญหา คือ สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรให้เห็นความสำคัญของการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน สร้างขวัญกำลังใจ ชื่นชมผลงาน

3.3 ด้านปัจจัย ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การขาดงบประมาณ มีแนวทางการแก้ปัญหา คือ ของงบประมาณจากรัฐเพิ่มขึ้น ระดมทุนจากชุมชนและเอกชน

สวาท สารกาญจน์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้าราชการครูโดยรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนเห็นว่ามี การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและ 5 ขั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง และมีการดำเนินงานในขั้นการศึกษาและเตรียมการมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้าราชการในกลุ่มโรงเรียนที่ 1 กลุ่มโรงเรียนที่ 4 และกลุ่มโรงเรียนที่ 5 เห็นว่ามีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในขั้นการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดโรงเรียนกับกลุ่มโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและ 5 ขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวในขั้นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ข้าราชการครูใน

โรงเรียนขนาดต่างกันเห็นว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและราย
 ขั้นตอนไม่แตกต่างกัน ส่วนข้าราชการครูในกลุ่มโรงเรียนต่างกันเห็นว่าการดำเนินงานประกัน
 คุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและ 5 ขั้นตอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 แต่ในขั้นตอนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาใน
 โรงเรียนมัธยมศึกษา 3 อันดับแรกของแต่ละขั้นตอนมีดังนี้ ขั้นการศึกษาและการเตรียมการ คือ
 บุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรไม่เพียงพอ และเวลาใน
 การปฏิบัติงานไม่เหมาะสม แนวทางในการแก้ปัญหา คือ การจัดอบรมและให้ความรู้ในรูปแบบ
 ต่างๆ การนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการอุทิศเวลาให้มากขึ้น ขั้นการวางแผนการประกัน
 คุณภาพการศึกษา คือ บุคลากรมีคาบสอนมาก บุคลากรไม่เพียงพอ และการวางแผนงานไม่
 เหมาะสม แนวทางในการแก้ปัญหา คือ การจัดอบรม ทำความเข้าใจ การจัดงบประมาณ
 สนับสนุนในการวางแผน และแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง ขั้นการนำแผนการประกัน
 คุณภาพการศึกษาไปใช้ คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดงบประมาณ
 และเวลาไม่เหมาะสม แนวทางในการแก้ปัญหา คือ จัดการอบรม ประชุมชี้แจง จัดระบบงานให้
 มีคุณภาพและอุทิศเวลาให้กับทางราชการ ขั้นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา คือ
 ขาดการติดตามและตรวจสอบที่ติดตามความต่อเนื่อง และบุคลากรไม่ให้ความสำคัญในการเรียน
 การสอนด้านคุณภาพ แนวทางในการแก้ปัญหา คือ มีการติดตามการทำงาน มีการประเมินผล
 อย่างต่อเนื่อง และจัดอบรมประชุมชี้แจง ขั้นการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน คือ กรรมการ
 ขาดความรู้ความเข้าใจ เวลาไม่เหมาะสม และขาดบุคลากร แนวทางในการแก้ปัญหา คือ
 การจัดอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและเพิ่มจำนวนบุคลากร ขั้นการเตรียม
 รับการประเมินจากองค์กรภายนอก คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ครูและ
 บุคลากรไม่ให้ความสำคัญกับการประเมิน และขาดงบประมาณ แนวทางในการแก้ปัญหา คือ
 สร้างความเข้าใจ อบรมชี้แจงให้ความรู้ และเพิ่มบุคลากร

ณรงค์ ศรีมาธรรณ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า

1. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
 กรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามมาตรฐานคุณภาพ
 การศึกษาแต่ละด้าน ดังนี้คือ มาตรฐานด้านผลผลิตมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

มาตรฐานด้านกระบวนการมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก มาตรฐานด้านปัจจัยมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสายบริหารกับ ข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญก่าย ฉิมกุล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้าราชการครูโดยรวม และจำแนกตามสภาพและขนาดของโรงเรียน เห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ยกเว้น ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา เห็นว่า มีการดำเนินงานด้านการตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้สอนเห็นว่ามีภาระงานด้านการรายงานคุณภาพการศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับระดับปานกลาง และครูในโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่า มีการดำเนินงานด้านการตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ข้าราชการครูที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่เห็นว่ามีภาระงานด้านการบริหารจัดการคุณภาพมีความเหมาะสมมากกว่าข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

มานิตย์ สนิทบรรเลง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเตรียมตัวของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ระดับการเตรียมตัวของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย รายด้านและ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบระดับการเตรียมตัวของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดต่างกัน มีการเตรียมตัวเพื่อรองรับการประเมินภายนอกโดยรวมไม่แตกต่างกัน การเตรียมตัวรายด้าน ด้านการเตรียมเอกสาร หลักฐาน แบบรายงานผล มีการเตรียมตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการเตรียมบุคลากรและด้านการสร้างความเข้าใจไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ สรุปได้ว่า การจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน เป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้คุณภาพมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ การดำเนินการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน ส่งผลให้โรงเรียนได้พัฒนาคุณภาพการศึกษาตามศักยภาพที่แท้จริง ผู้ปกครอง ชุมชนมีโอกาสนับสนุนและร่วมมือกับบุคลากรในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ในแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอกต่อไป

2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

จาร์ส ทองมาก. 2538 : 10 ; อ้างอิงจาก (Lwaflet. 1980) ได้วิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพโรงเรียนในแต่ละระดับ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้โรงเรียนถือปฏิบัติและประเมินคุณภาพการศึกษาจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ได้แก่ จุดมุ่งหมาย องค์กรการบริหาร นักเรียน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โปรแกรมเสริมหลักสูตร บุคลากร อาคารสถานที่ และการเงิน

สมิธ (Smith. 1991 : 2228-A) ได้ทำการวิจัยคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยทำการวิจัย ณ มลรัฐจอร์เจีย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน คือ โรงเรียนมีการประเมินงานอยู่เสมอ มีระบบการดำเนินงานด้านวิชาการเข้มแข็ง มีบรรยากาศทางวิชาการ มีผู้นำองค์กรที่เข้มแข็ง

สมเกียรติ สุทธิรัตน์. 2543 ; อ้างอิงมาจาก (Kemen. 1993 : 156) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาค้นคว้าของกระบวนการตรวจสอบหลักสูตรในระบบ 3 โรงเรียน (การบริหารเชิงกลยุทธ์ การประกันคุณภาพการศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบถูกออกแบบเป็นเครื่องมือการประกันคุณภาพและชี้แนะการพัฒนาหรือกระบวนการบริหารและกลยุทธ์การตรวจสอบหลักสูตรเป็นตัวอย่างของเครื่องมือที่มีความตระหนักในผลลัพธ์ของนักศึกษา ในช่วง 1980 – 1979 การก่อกำเนิดผลผลิตหรือผลลัพธ์ของระบบตรวจสอบ

เชียฮาน (Sheahan. 1997 : 5811 – A) ได้ศึกษากระบวนการรับรองวิทยฐานะและค่านิยมของคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนักกฎหมาย นักการศึกษา ประชาชนทั่วไปให้ความสนใจเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามากยิ่งขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ซึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับ ความคิดเห็น และเจตคติของผู้บริหารชั้นนำในสถาบันรับรองวิทยฐานะการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 20 คน โดยได้กำหนดประเด็นปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของสถาบัน และกระบวนการรับรองวิทยฐานะสำหรับผู้บริหารชั้นนำแสดงความคิดเห็นดังนี้ (1) ผู้บริหารชั้นนำในสถาบันอุดมศึกษามีกระบวนการกำหนดค่านิยมคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาอย่างไร (2) องค์ประกอบของคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถาบันมีอะไรบ้าง และกระบวนการรับรองวิทยฐานะระดับสถาบันมีบทบาทต่อการสร้างประกันคุณภาพการศึกษาอย่างไร และ (3) ค่านิยมคุณภาพการจัดการศึกษาของแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เมื่อพิจารณาตามหน่วยงานระดับเขตกับองค์กรรับรองวิทยฐานะ ผลการศึกษาได้สรุปเป็นประเด็นเพื่อนำไปสู่การอภิปราย 5 ประเด็นคือ (1) บทบาทของสาธารณชนในการกำหนดวินิจฉัยและตรวจสอบกระบวนการรับรองวิทยฐานะคุณภาพการจัดการศึกษาในสถาบันระดับอุดมศึกษา (2) การรับรองวิทยฐานะเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดในการประกันคุณภาพการศึกษาในอเมริกา เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานโดยกลุ่มสถาบันด้วยกันและทำให้เกิดการผลักดันในสถาบันต่าง ๆ ที่ดำเนินการประกันคุณภาพ ได้ด้วยความสมัครใจ (3) การประกันคุณภาพการศึกษา ต้องกำหนดผลการเรียนของผู้เรียนเป็นเกณฑ์ธรรมนิมากกว่าเกณฑ์อื่น ๆ (4) ประชาคมอุดมศึกษาต้องให้รัฐบาลกลางแห่งรัฐ เข้ามามีบทบาทในการกำหนดค่านิยมคุณภาพการจัดการศึกษามากขึ้น และ (5) คุณภาพการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นแนวความคิดที่ละเอียดอ่อนและเข้าใจยาก

แยมเซย์ (Yancey. 1997 : CD-ROM) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองต่อการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาความสัมพันธ์ของผู้ปกครองนักเรียน 44 คน ในการทำงานร่วมกับครูในองค์กร จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการมีส่วนร่วมพบว่า

1. เกิดข้อโต้แย้งขึ้นระหว่างผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครู

2. เกิดความรู้สึกในทางลบกับการให้บริการของ โรงเรียนในชุมชน
3. บทบาทในการร่วมก่อตั้งมูลนิธิตามข้อกำหนดของธรรมนูญโรงเรียน
4. ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญต่อการวินิจฉัยสั่งการตามโครงสร้าง
5. สมาคมผู้ปกครองและครู ได้มีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับนักเรียน
6. บทบาทของผู้ปกครองเกี่ยวกับหลักสูตรและระเบียบปฏิบัติ
7. ขาดความเข้าใจในขั้นตอนปฏิบัติงานที่เป็นทางการ
8. ใช้การประนีประนอมเพื่อลดการขัดแย้งระหว่างผู้บริหารกับผู้ปกครอง
9. ผู้ปกครองขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนก่อน

เปิดการเรียนการสอนและยังพบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญ ๆ ขององค์กรตั้งแต่ต้นรวมถึงการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในพื้นที่

นิวบี (Newby. 1998 : 88) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรใน

โรงเรียนประถมศึกษาโดยเปรียบเทียบระหว่าง 4 โรงเรียนที่ใช้หลัก TQM และ 4 โรงเรียนที่ไม่ใช้หลัก TQM ในการบริหารงาน ผู้วิจัยใช้ทั้งข้อมูลด้านคุณภาพและด้านปริมาณปรากฏว่าด้าน

ปริมาณทำให้ทราบว่ามีความแตกต่างกัน 3 แห่ง แห่งแรกแตกต่างกันในเรื่องการฝึกการตอบสนอง แห่งที่ 2 แตกต่างกันในเรื่องความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียนและสิ่งที่เขาพอใจ กลายเป็นมาตรการวัดคุณภาพ แห่งที่ 3 แตกต่างกันในเรื่องคุณภาพ ส่วนอีกแห่งที่ไม่แตกต่างกัน

พบว่า 29 % ของ โรงเรียนที่ใช้ TQM และ 31 % ไม่ใช้ TQM กำลังประสบความสำเร็จต่ำ ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่าผู้ถูกวิจัยมีความพึงพอใจกับงานที่ทำอยู่ในระดับต่ำทั้ง 2 กลุ่ม มีความต้องการที่จะเป็นอยู่มากและข้อมูลเชิงคุณภาพยังสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับ ความต้องการ และความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนที่ใช้หลัก TQM ในการบริหารงานจะให้ความสนอกสนใจกับความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน แต่กลับสนใจในเรื่องผลการสอบ ระเบียบวินัย และหลักการสอนเบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมชาติพื้นฐาน

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศ พบว่า มาตรฐานคุณภาพโรงเรียนในแต่ละระดับ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้โรงเรียนถือปฏิบัติและประเมินคุณภาพการศึกษาจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียน ได้แก่ จุดมุ่งหมาย องค์กรการบริหาร นักเรียน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โปรแกรมเสริมหลักสูตร บุคลากร อาคารสถานที่ และการเงิน ส่วนองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญ ต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน คือ โรงเรียนมีการประเมินงานอยู่เสมอมีระบบการดำเนินงาน ด้านวิชาการเข้มแข็ง มีบรรยากาศทางวิชาการ มีผู้นำองค์กรที่เข้มแข็ง